

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**PROBLEMATIKA PŘEKLADU PRÁVNÍ
TERMINOLOGIE NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU
DO RUSKÉHO JAZYKA SE ZAMĚŘENÍM NA TERMÍNY
PRÁVA ZÁVAZKOVÉHO**

Translation problems of law terminology in new civil code to Russian
language with specialization on terms of obligatory law

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE V ČESKÉM JAZYCE

Studijní program: Ruská filologie

Vedoucí práce: PhDr. Milena Machalová

Autor: JUDr. Bc. Jitka Studená

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem pracovala samostatně a že jsem použila pouze té literatury, kterou jsem uvedla v závěrečném bibliografickém soupisu.

V Přerově dne 13. 3. 2015

Jitka Studená

Děkuji vedoucí práce PhDr. Mileně Machalové za její cenné rady, vstřícnost, ochotu a především za její trpělivost.

Obsah

ÚVOD	5
1. PROBLEMATIKA PŘEKLADU ODBORNÉHO TEXTU SE ZAMĚŘENÍM NA PŘEKLADY PRÁVNÍCH TEXTŮ.....	7
1.1. Adekvátnost a ekvivalentnost textu	7
1.2. Metody a postupy překladatelské práce u právních textů.....	9
1.2.1. Rusko-české a Česko–ruské slovníky právní terminologie v České republice	13
1.2.2. Možnost využití výkladových slovníků a terminologie právních norem cílového jazyka při překladu právních textů	18
2. JAZYK NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU A NOVÁ PRÁVNÍ TERMINOLOGIE	21
2.1. Archaismy a historismy v jazyce nového občanského zákoníku se zaměřením na závazkové právo	25
3. KOMENTOVANÝ PŘEKLAD NĚKTERÝCH USTANOVENÍ ČÁSTI ČTVRTÉ ZÁKONA Č. 89/2012 SB	35
ZÁVĚR	53
SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK.....	64
BIBLIOGRAFIE.....	65
ABSTRAKT	70
ABSTRACT.....	70

ÚVOD

Právo nás provází od našeho narození a v některých případech dokonce ještě před ním. Jako systém je ve svém vývoji zcela závislé na politickém, společenském a kulturním prostředí, v němž se utváří a v němž existuje. I z hlediska lingvistiky je tedy definováno stejně jako dané společenství. Jazyk, kterým je právo sdělováno, tak podléhá právní kultuře a vytváří svébytný systém.

V období globalizace a po vstupu našeho státu do Evropské unie se neobejdeme bez alespoň základních znalostí nejen jazyka, ale rovněž bez znalosti práva, a to nejen své vlasti nebo země, v níž žijeme, ale i bez znalostí alespoň základních předpisů zemí, které navštívujeme.

Stále častěji narážíme na nutnost chápat právní řády a normy jiných zemí, ať už jde o naše obchodní partnery nebo zaměstnavatele. A přes to všechno je stále velký nedostatek překladatelů, kteří mají právní vzdělání a dokáží si fundovaně a precizně poradit s překladem právních textů.

Překlad, ať už jde o překlad právní nebo jakýkoliv jiný, nemůže být, má-li být vskutku kvalitní, pouhým bezmyslenkovitým spojováním slov z výchozího jazyka do jazyka cílového, byť za použití kvalitních slovníků. A u právních textů to platí dvojnásob. Možná se mnou mnozí nebudou souhlasit, ale domnívám se, že bohužel ještě dlouho nebudou sebelepší překladové programy na takové úrovni, aby byly schopny pochopit a porozumět duchu a textu zákonů a složitých právních dokumentů. Možná, pokud bude jednou jediný právní řád ve všech zemích, s jediným výkladem. Nicméně do té doby bude překlad právních textů stále specifickou kategorií v rámci obecné teorie překladu i v rámci praxe. Řada principů obecné teorie překladu zde neplatí, některé byly stanoveny zejména v posledních dvaceti letech, kdy se v mezinárodním kontextu vypracovala teorie právní lingvistiky a právního překladu založená na srovnávacím právnělingvistickém zkoumání.¹

---

¹ Chromá, M.: *K překladům nového občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích a zákona o podpoře malého a středního podnikání*. Soudní tlumočnick 2013. Vydala Komora soudních tlumočnicků České republiky 2013 Praha.

Přestože z pohledu lidské historie překládání sdělení z jednoho jazyka do druhého existuje celá staletí, teorie překladu jako vědecká disciplína se zrodila až ve 20. století, a přesto do dnešního dne neexistuje jednoznačná odpověď na otázku, co je a co není dobrý překlad. Právě v oblasti překladu právních textů, jehož význam se podstatně zvýšil s jeho nezastupitelnou úlohou v rámci Evropské unie, se stále hledají objektivní hodnotící kritéria. Současně probíhají i vědecké analýzy a doposud se velmi často za základní kritérium stanoví dosažení účelu, pro který byl pořízen a splnění očekávání zadavatele, který obvykle není překladatel, ale specialista v daném oboru.

Cílem mojí práce je snaha o překlad některých termínů z nového občanského zákoníku, které se vrací zpět do našeho jazyka a které ne vždy mají svůj protějšek v ruské právní terminologii. Za poslední dva roky jsem v rámci svého osobního vzdělávání absolvovala několik kurzů, pořádaných Komorou soudních tlumočnicků, na nichž byla přednášena právě problematika právní terminologie nového občanského zákoníku a způsob vzniku tohoto překladu, a měla jsem tak možnost se seznámit s některými částmi překladu zákona ještě před tím, než byl ministerstvem oficiálně uveřejněn. U několika termínů se pokusím na základě textu českého zákona a textu oficiálního překladu, zpracovaného dle zadání ministerstva spravedlnosti a dále na základě výkladových stanovisek a důvodových zpráv či na základě závěrů právní vědy, posoudit, zda užití výrazy v textu přeloženém ministerstvem jsou obsahově odpovídající českému originálu, případně najít termín, který bude lépe vyhovovat a rovněž přeložit některé základní pojmy s tímto termínem spojené.

1. PROBLEMATIKA PŘEKLADU ODBORNÉHO TEXTU SE ZAMĚŘENÍM NA PŘEKLADY PRÁVNÍCH TEXTŮ

Překládání právních textů rozhodně nepatří k činnostem, o nichž budoucí právníci sní jako o hlavní náplni své práce. Nicméně ať chtějí či nechtějí, nepochybně se v průběhu své právní praxe setkají dříve či později se situací, kdy budou muset pracovat s právním textem, jehož výchozí jazyk bude jiný, než je jejich jazyk mateřský a chybný či nepřesný překlad dokumentu, s nímž budou pracovat, sníží jejich argumentační potenciál, poškodí jejich klienta nebo jim zkomplikuje situaci při rozhodování.²

Je dobré mít na paměti, že termín „překlad“ označuje písemný převod informace z jednoho jazyka do druhého. Většina laiků je přesvědčena, že samotné překládání je ve své podstatě velice prosté. Překladateli stačí počítač, na němž píše a na němž si hledá v elektronických slovnících, a to je vše. Bohužel i mnoho profesionálních překladatelů se domnívá, že stačí počítačový překladač, který provede práci za nás – máme strojový překlad, máme internetové překladače, ti více orientovaní vzpomenu ještě CAT nástroje. Má-li však překlad být skutečně kvalitní, chce mnohem více. Nejen perfektní znalost jazyka originálu, ale i jazyka cílového, nejen teoretickou znalost překladatelských postupů a metod a jejich aplikaci v praxi, ale vyžaduje rovněž perfektní znalost a orientaci v odvětví, z něhož překlad pochází. Překladatel musí text pochopit na úrovni jazyka a musí ale také pochopit jeho význam ve společenském kontextu a musí jej dokázat převést do jazyka, existujícího mnohdy ve zcela odlišných podmínkách, tak, aby byl text srozumitelný a pochopitelný.³

1.1. Adekvátnost a ekvivalentnost textu

Produkt překladatelského procesu by měl splňovat dva základní a zásadní požadavky – měl by být adekvátní a ekvivalentní. Požadavek adekvátnosti je požadavkem na přiměřenost překladu. Jde o vztah mezi prostředkem a účelem. Adekvátní je takový překlad, který plní stejný účel a sleduje stejný cíl jako originální text.

---

² <http://czech-consult.ru/news/9-novyj-grazhdanskij-kodeks-chehii.html>. Dostupné 2. 2. 2015

³ Hrdlička, Milan (1998). *Translatologický slovník: výběr z českých a slovenských prací z teorie překladu*. Praha.

Podle Alexejevové⁴ je odborný překlad složitý tvůrčí proces, jehož hlavním cílem je převedení odborné informace, zachycené v originálním textu, prostředky jazyka, jenž ovládá příjemce dané informace. Adekvátním je tedy takový překlad, jenž objektivně, plně a přesně předává smysl originálního textu, přičemž by měl odpovídat následujícím požadavkům:

- unifikovaná terminologie (není povoleno užívání synonymických termínů, což u právních textů je úplně vyloučeno)
- dodržování gramatických norem cílového jazyka
- dodržení pravidel vyhotovení cílového překladu.

Požadavek ekvivalentnosti pak můžeme hodnotit ze dvou pohledů – formálního a obsahového. Ekvivalent můžeme definovat jako překladový protějšek jazykové jednotky ve dvou různých jazycích.⁵

A právě v této chvíli se naplňují slova o specifikách překladů právních textů. Nemohu nezpomenout římského filozofa Annea Lucia Senecu: „Zákon má být stručný, aby si jej nezkušení lidé snáze zapamatovali.“ Právnícký jazyk je pro laika dosti složitý a bohužel je mnohdy složitý i pro právníky. Má svou vlastní terminologii, své vlastní technické termíny, které často nemohou být vyjádřeny slovy obecného jazyka, aniž by se změnil jejich obsahový význam. Velmi často se v textech objevují rovněž tzv. pseudotechnické termíny, které by sice bez problémů mohly být nahrazeny slovy obecného jazyka (a možná by pak text byl i srozumitelnější), ale záměrně se tak neděje. V právníckých textech se často objevují archaismy, kumulují se vedlejší věty. Mnohdy zůstávají texty v odborném stylu i tam, kde to není nezbytně nutné.⁶ Do právní terminologie a hlavně řeči právníků pronikají výrazy z cizích jazyků, zejména pak v obchodním právu výrazy z angličtiny. Latinu jako jazyk, který byl základním jazykem práva, dnes již téměř nikdo nepoužívá, přitom právě latinské termíny by mohly mnohdy

---

⁴ Алексеева, Ирина Сергеевна (2004): *Введение в перевод*. Москва: Издательский центр „Академия“ .Стр. 62-84

⁵ Knittlová, Dagmar (2010). *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Str. 52-61

⁶ http://www.jtunion.org/spip/article.php3?id_article=2757 Slova práva (Gianrico Carofiglio)

být společným vodítkem pro pochopení smyslu právních textů. Právníci mnohdy svůj jazyk natolik sami odlišují od jazyka obecného, až se zdá, že tak činí záměrně, a že Senecova slova dnes již zcela ztratila na významu.

1.2. Metody a postupy překladatelské práce u právních textů

Právní texty patří k textům, které kromě toho, že jsou složité co do stavby vět, jsou obtížné i terminologicky. Tím ovšem překladatelům i tlumočnickům nijak neusnadňují situaci, neboť najít v projevu psaném či mluveném to podstatné, je skutečně těžké a obtížně se pak zejména laikovi hledá, co lze vypustit, co neopomenout, aby obsah zůstal zachován.

Účelem právního překladu je, aby cílovému příjemci přeloženého textu v jeho jazyce poskytl maximálně jasné, dostatečné a právně přesné informace, jež jsou obsaženy v textu výchozím⁷. Překlad právního textu z jednoho jazyka do druhého je podmíněn, má-li skutečně vyznít smysluplně, pochopením a znalostí nejen výchozí právní kultury, ale i právní kultury cílové. Právě v tomto pak může být základní problém, setkají-li se takto dva zcela odlišné právní systémy, postavené na různých principech a tradicích, případně na různých pramenech práva. Překlad právního textu rozhodně není jen otázkou zvládnutí výchozího a cílového obecného jazyka. Aby byl jakýkoliv právník schopen používat jazyk „svého“ práva, tomu se učí na fakultě několik let a další desetiletí si v praxi tuto znalost a schopnost upevňuje, učí se právu rozumět a vykládat je. Samozřejmě dnes k právnímu vzdělání patří i znalost minimálně jednoho cizího jazyka, ale i kdyby tento cizí jazyk právník ovládal perfektně, rozhodně nelze předpokládat, že stejně perfektně ovládá i právo a rozumí právní kultuře dané země. Bude mu chybět terminologie, bude tu výrazná absence znalosti výkladových pravidel. Ostatně i český právník se nebude orientovat ve všech právních odvětvích, a pokud vám bude tvrdit, že ano, nevěřte mu. Opět budu citovat římského klasika Tacita Publia Cornelia: „V nejzkaženějším státě je nejvíce zákonů.“ A bohužel náš právní řád je zahlcen takovou spoustou norem, že žádný právník není schopen je dokonale

---

⁷ Chromá, M.: *K překladům nového občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích a zákona o podpoře malého a středního podnikání*. Soudní tlumočnick 2013. Vydala Komora soudních tlumočnicků České republiky 2013 Praha.

obsáhnout a pokud by toto Tacitovo pravidlo bylo vykládáno doslovně, pak není na světě mnoho států zkaženějších.

Každý právní text je napsán v jazyce přirozeném pro právní systém, v němž text vznikl. Cílový text, tzn. překlad bude napsán či alespoň by měl být napsán, v jazyce, který je přirozený pro jiný právní systém, jenž má vlastní pojmový, výrazový či terminologický aparát, který nemusí odpovídat povaze výchozího právního systému. Překladatel tedy pracuje se dvěma právnělingvistickými systémy, mezi nimiž musí najít „most“, přes který bude moci výchozí text „přenést“ k cílovému příjemci tak, aby mu dával právnělingvistický smysl.⁸

Již ve své bakalářské práci jsem zmiňovala, že existují dvě možnosti, kdo bude překlad právního textu provádět. Bude to profesionální překladatel, který ale nebude odborníkem v dané oblasti nebo půjde o překladatele, který bude i odborníkem na dané téma. Podle Dušana Žváčka⁹ každý z překladatelů zvolí jiný postup – odborník si dovolí postup, který by laik nezvolil, dovolí si rozkládat věty na jednodušší celky, aby pomohl větší přehlednosti a srozumitelnosti textu, samozřejmě při zachování smyslu a obsahu předávané informace. Naopak laik se bude držet předlohy a nedovolí si větší změnu. Nahradí např. přechodník vedlejší větou a podobně. Pro odborníka bude základní jednotkou větší celek, odstavec, pro laika to budou obvykle věty. Někteří teoretici ovšem s těmito závěry polemizují a naopak tvrdí, že odborník bude mít tendenci ponechat dlouhé věty, neboť je pro něj snadnější pochopení smyslu a kontextu, zatímco laik dá přednost rozčlenění do jednoduchých vět s přesvědčením, že tak snáze interpretuje text, což ovšem nemusí být pravda a právě nešetrným rozdělením bez znalosti kontextu může dojít ke změně obsahu předávané informace. Podle Jiřího Levého¹⁰ lze proces překladu teoreticky rozdělit do několika fází. Jedná se o stadia

---

⁸ Chromá, Marta: *K překladům nového občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích a zákona o malém a středním podnikání*. Soudní tlumočník 2013. Vydala Komora soudních tlumočnicků České republiky 2013 Praha.

⁹ ŽVÁČEK, D.: *Úvod do teorie překladu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. ISBN 80-7067-814-3 Str.15-18

¹⁰ Levý, Jiří (1983): *Umění překladu*. Praha : Panorama. Str.37-46

filologického pochopení předlohy, její interpretace a následného přestylování. Během překladatelského procesu může přitom docházet k překladu originálního textu formou překladu interlingválního (mezijazykového, tedy z jednoho jazyka do druhého), intralingválního (vnitrojazykového, který značí převod v rámci jednoho jazyka, např. modernizace staršího textu) a intersemiotického (vnitroznakového, který zajišťuje převod mezi různými znakovými systémy, v našem případě mezi ruskou azbukou a českou latinkou).

A nyní se vrátím k myšlence, že právě u překladu právních textů nelze uplatnit všechny teoretické postupy při překladu a mnohdy je třeba hledat nové metody a způsoby.

Podle Marty Chromé překladatel při překladu právního textu provede nejprve dekódování obsahu výchozího textu, poté interpretuje obsah v kontextu a převede jej do cílového jazyka. Poslední fází by měla být lingvistická a právní adaptace obsahu pro konkrétní funkci a účel daného překladu.¹¹

Za povšimnutí stojí ovšem skutečnost, že přeložený text (tj. text cílový CT) nemá ve většině případů stejnou funkci, jakou má výchozí text. Soustředíme-li se na překlad zákonů, v zásadě existují dva důvody, proč se překlad pořizuje:

(a) Přeložený zákon slouží stejnému účelu jako originál, tj. je to závazný právní předpis se stejnou právní silou. Zákony, jejichž jednotlivé jazykové mutace jsou považovány za rovnocenná „autentická“ znění, nenacházíme pouze v rámci Evropské unie, ale lze se s nimi setkat v zemích, kde existuje několik úředních jazyků (např. Švýcarsko, Malta, Hong Kong, mnoho afrických členských států Britského Společenství nebo Irsko). V takových zemích jsou zpracovány přesné metodologie, aby byla zajištěna maximální interpretační konzistence všech jazykových verzí zákona a tudíž jeho jednotná aplikace.

---

¹¹ Chromá, Marta: *K překladům nového občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích a zákona o malém a středním podnikání*. Soudní tlumočnický 2013. Vydala Komora soudních tlumočnicků České republiky 2013 Praha.

(b) Přeložený text zákona slouží jako zdroj informací pro ty, kdo takové informace z nějakého důvodu potřebují, ale neumí jazyk originálu nebo je jejich znalost tohoto jazyka nedostatečná. V tomto případě má překlad zákona pouze informační charakter, nelze se jej dovolávat v řízení ani v zemi originálu a obvykle ani v zemi, kde je jazyk překladu úředním jazykem. Ale protože překlad informuje o právní úpravě v zemi, kde je úředním jazykem jazyk originálu, je nanejvýš žádoucí, aby právní informace byly v jazyce překladu sdělovány jasným a srozumitelným způsobem tak, aby přeložený text dával právní smysl pokud možno stejný, jaký dává originál.¹²

Překlady českých zákonů do cizího jazyka budou vždy spadat do skupiny (b). Možná i proto se takovým překladům nevěnuje pozornost, jaká by se jim věnovat měla: stále přežívají určitá dogmata či stereotypy v myslích zadavatelů překladu a v překladech samotných se tradicí zachovávají právnělingvistické stereotypy, tedy struktury a jevy, které tam většinou nemají co dělat. Není žádným tajemstvím, že překladatelé od sebe „opisují“, velmi často převezmou celé pasáže z překladu, který je někde k dispozici, aniž by přemýšleli nad jeho právnělingvistickou kvalitou a sdělností.

Nelze však opomenout jednu nespornou skutečnost, která má do značné míry vliv na překladatelskou činnost ve vztahu k právním textům, souvisejícím s tematikou nového občanského zákoníku - nová legislativa, vedená zřejmou snahou zákonodárce o kontinuitu s právem, platným před rokem 1948 a mnohdy snad až s právem, platným na našem území už v 19. století, zavádí do užívání jazykové pojmy a termíny, které působí často výrazně archaickým dojmem a nejsou v mnoha případech bez dalšího adresátům dané právní normy srozumitelné. Někdy dochází až k tomu, že výrazu, který je v zákoně použit, je přikládán význam, jenž se liší od obecně zažitého významu v neodborném jazyce. Tak například pod slovem **výprosa** si pak neodborná veřejnost nepředstaví patrně vůbec nic., stejně jako pod termínem **rozhrady**, případně **právo okapu**. Text právního předpisu (byť by jedním z jeho atributů měla být obecná srozumitelnost – připomeňme si znovu Senecu) tak představuje jistou výzvu i pro české rodilé mluvčí. A nemusíme v tomto případě rozlišovat, zda jde o mluvčího s právnickým vzděláním či

---

¹² Chromá, Marta: *Právní překlad v teorii a praxi. Nový občanský zákoník*. Vydala Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-2851-6. Str. 28-33

nikoliv. Vždyť v tomto případě ani právníci často neví, co daný výraz znamená a pátrají ve slovnících z 1. poloviny 20. století po významu těchto slov.

1.2.1. Rusko-české a Česko-ruské slovníky právní terminologie v České republice

Slovníky právní terminologie, které vznikaly po II. světové válce, odpovídaly své době a politické situaci ve společnosti. Vycházely ze závěrů sovětské právní vědy, která jednoznačně akceptovala třídní pohled na problematiku práva. Terminologie v obou právních řádech si byla velmi blízká, neboť byla postavena na stejných principech, a proto byli překladatelé v podstatně jednodušší situaci než dnes. Kromě toho obecné povědomí a znalost ruštiny byla podstatně vyšší než dnes, takže nároky na překladatele a tlumočnický nebyly tak vysoké. Co se týká situace po roce 1989, byly vydány některé slovníky, o nichž jsem se zmiňovala ve své bakalářské práci, a od té doby, tedy od roku 2013, se situace nijak zvlášť nezměnila. Poslední slovník s právní terminologií byl vydán v roce 2009. V roce 2012 se objevil na trhu pouze elektronický Velký rusko-český/ česko-ruský slovník (CD-ROM, Lingvo, TZ-one), který by měl obsahovat mimo jiné i ekonomické a právní termíny.

Univerzita Karlova v roce 2012 vydala učebnici Odborný právní překlad autorky Marie Csirikové. Dlouho avizovaná učebnice obsahuje čtyři části, které jsou věnovány právu ústavnímu, civilnímu a trestnímu, poslední část pak tvoří překladová a tlumočnická cvičení.

Učebnice byla a je určena nejen studentům překladatelských oborů, ale i začínajícím soudním tlumočnickům a podle autorky měla zachycovat charakteristické rysy jednotlivých právních odvětví z hlediska lexikálně – gramatického, konfrontačního a překladatelského. Jejím hlavním cílem mělo být podchycení a přehledné zpracování překladatelské problematiky právních odvětví a připravit absolventy pro praxi. Jednotlivé tematické okruhy – právo ústavní, občanské, obchodní, rodinné, dědické a trestní - měly studentům i překladatelům pomoci s fixací pevných komunikačních

struktur, s pochopením zkoumaných jevů a jejich aplikací. Měly rovněž pomoci nalézt adekvátní překladové ekvivalenty, pochopit souvislý text a překladové kompetence.¹³

Z mého pohledu však tato učebnice již dnes nemůže plnit zcela svou funkci. Krátce po jejím vydání vstoupil v platnost nový občanský zákoník, který revolučním způsobem změnil právní terminologii a řada výrazů, v učebnici uváděných, již neexistuje nebo má jiný obsah. Výběr termínů z jednotlivých oborů práva není vždy vhodně zvolen. Je samozřejmě nemožné vybrat alespoň tu základní terminologii – nejde o učebnici práva, ale o učebnici lingvistickou, nicméně by mělo odpovídat zařazení do právních odvětví. V části první – Ústavní právo – je na str. 9 uváděn termín **subjektivita zaměstnance – правоспособность работника**. Nejde přitom o termín práva ústavního, ale pracovního. Celkově výběr termínů neodpovídá tomuto právnímu odvětví, ale spíše teorii státu a práva.

Kromě toho autorka uvádí, že při aktivizačních cvičeních užívala text zákonů, zákoníků či odborných učebnic. Ovšem např. na straně 14, v rámci aktivizačního cvičení č. 1 má být přeložena věta: „Bezdomovec (apolita - osoba bez státního občanství). Osoba, která nemá nárok na právní ochranu.“ Je evidentní, že termín bezdomovec nelze zaměňovat výrazem apolita, neboť tato slova jsou obsahově odlišná, přesto zde jsou uváděna jako synonyma. Stejně tak vyjádření, že nemá nárok na právní ochranu, není přesné.¹⁴ Bezdomovec je v našem právním řádu chápán nikoliv jako osoba bez státního občanství, ale jde o osobu, která nemá vlastní domov, či si jej nenajímá, nebo nežije v takovém obydlí u osoby blízké, či tento domov nemůže, nebo z vážných důvodů nechce užívat anebo takový domov užívá protiprávně. Domov v této definici lze chápat obecně jako místo, kam jeho uživatel může de iure jinému člověku zakázat, nebo umožnit přístup. Podle zákona jde o osoby ohrožené sociálním vyloučením, pro něž stát zajišťuje péči. Bezdomovce jako „osoby bez přístřeší“ vymezuje zákon o pomoci v hmotné nouzi (§ 2 odst. 6 zákona č. 111/2006 Sb.) tak, že

---

¹³ Csiriková Marie: *Odborný překlad v právní praxi na rusko-českém materiálu*. Vydala Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-7308-406-6.Str.6-7

¹⁴ Csiriková Marie: *Odborný překlad v právní praxi na rusko-českém materiálu*. Vydala Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-7308-406-6

jsou to lidé, již "nemají naplněny důležité životní potřeby". Starost o bezdomovce je svěřena zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v § 92 písm. a) a b). Rozhodně tedy nelze tyto dva termíny zaměňovat. Ve stejném cvičení je pak cizinec označován jako osoba s vízovou povinností. Podle českého zákona o zaměstnanosti 435/2004 Sb. je ovšem cizinec definován jako občan, který není státním příslušníkem EU, EHS nebo ESVO. Pro cizince platí přísnější podmínky pro získání zaměstnání v ČR, musí žádat úřady práce o vydání pracovního povolení, v obecnějším významu je v České republice za cizince považován každý člověk, který nemá české státní občanství. Vízová povinnost není určujícím kritériem.

V kapitole druhé, části druhé – Vlastnické právo - např. na straně 34, cvičení 12 písm. a) je překládán slovníček výrazů souvisejících s pojmem vlastnického práva a mimo jiné jsou zde tyto termíny:

Oprávněná držba	Законное владение
Vlastnění majetku	Владение имуществом
Soukromý vlastník	Владелец частной собственности
Zákonitý vlastník	Законный собственник

A nyní porovnejme s ruským výkladovým slovníkem:

Владение (фактическое обладание)

расположение вещи, затрудняющее пользование ею всеми людьми, кроме одного или нескольких лиц, называемых владельцами.

В вещном праве владение выступает как одно из правомочий, составляющих право собственности (наряду с распоряжением и пользованием). В отличие от юридической терминологии, в русском разговорном языке слово «владение» обычно является синонимом слова **собственность**, а слово **владелец** в быту обычно используется как синоним слова **собственник**.¹⁵

¹⁵<http://juridical.slovaronline.com/>. Dostupné dne 10. 12. 2014

Stejně tak se podívejme i na text статьи 209 пункт 1 Гражданского кодекса РФ: „Собственнику принадлежат права владения, пользования и распоряжения своим имуществом.“

Z obou textů, jak ze zákona, tak i z výkladového slovníku vyplývá, že termín použitý v učebnici, není termínem právním, ale vychází spíše z hovorové řeči. Ostatně se domnívám, že i ve výchozím, tedy českém jazyce, se najde řada mluvčích, kteří obsahově nerozlišují mezi termínem držitel a vlastník.

Z uvedeného tedy plyne, že správně by měl být v právních textech, hovoříme-li o vlastnickém právu v plném slova smyslu, překládán vlastník pouze jako **собственник**,

zatímco termín **владелец, владение** musí být překládán jako **držitel, držba**, přinejmenším už třeba proto, že v textu by se kromě výrazu vlastnění majetku (míněno zřejmě vlastnictví majetku) mohl objevit i výraz **držba majetku** (což je obsahově odlišné) a termín **владение имуществом** by pak byl zavádějící, neboť by mohl deklarovat odlišný právní stav.

V kapitole druhé, části sedmé – Rodinné právo, je na str. 70 jako první termín uváděn výraz **alimenty – алименты**. V tomto případě nejde vůbec o právní termín, ale o výraz z hovorové řeči v češtině. Na str. 71 je pak uváděn výraz správný – **výživné**.

V kapitole druhé, části osmé – Právo dědické - tato kapitola nebyla aktuální už v době vydání učebnice. Samozřejmě nelze popřít, že terminologie občanského zákoníku z roku 1964 bude přežívat spolu s dobíhajícími právními vztahy, nicméně aktuálně se užívá jiná terminologie, obsahově podstatně složitější – pořízení pro případ smrti, závěť, dědická smlouva, dovětek atd.¹⁶

V kapitole třetí, části první – Soudní soustava – se překladatel o terminologii v oblasti soudnictví (např. stupně obecných soudů, druhy soudů) nedoví vůbec nic. Na str. 88 se objevuje termín **kolegium porotců – коллегия присяжных заседателей**, a **porotce - присяжный заседатель**. Jedná se o termíny z ruského práva, na což by překladatel měl být upozorněn, náš právní řád tyto instituty nezná. Na straně 89 se uvádí

---

¹⁶ § 1491 zák. č. 89/12 Sb. nový občanský zákoník

ve slovníčku výraz **verdikt** – **вердикт**. Opět nejde o právní termín, ale o jiný výraz pro soudní rozhodnutí. Na straně 89 se pak také opakuje výraz **státní zastupitelství** – **прокуратура**, ve slovníčku je uvedeno dvakrát.

V kapitole třetí, části páté na str. 106 najdeme ve slovníčku výraz **loupež** – **разбой, грабёж**. Z pohledu českého právního řádu oba termíny podle popisu znaků skutkové podstaty znamenají **loupež**, překladatel by měl ale při překladu do ruštiny rozlišit formu spáchání a podle toho užít termín, neboť v ruštině každý z těchto termínů označuje jiné ustanovení trestního zákona, a tedy i jinou skutkovou podstatu. Zatímco **грабёж** popisuje jednání uvedené v § 161 УПК, tak potom **разбой** označuje jednání, popsané v § 162 УПК, jde tedy o dvě odlišné skutkové podstaty z pohledu ruského práva.

Jak jsem tedy uvedla, tato učebnice podle mého názoru nemůže být s ohledem na novou právní úpravu i rozsah nabízených termínů dostačující.

Za velice cennou pomůcku považuji Rusko – českou slovníkovou databázi, uveřejněnou Slovanským ústavem Akademie věd České republiky. Zpracovávání Rusko-české slovníkové databáze bylo započato v rámci grantu GA AV ČR „Komplexní konfrontační popis slovní zásoby ruštiny a češtiny“ (2007-2011) na půdě Slovanského ústavu AV ČR, v. v. i., kde má rusko-česká a česko-ruská lexikografie dlouholetou tradici. Databáze navazuje na řadu slovníků vytvořených v 2. pol. 20. stol. v akademických institucích, jejichž nástupcem se v roce 1992 stal Slovanský ústav, jako např. šestisvazkový Velký rusko-český slovník (1952-1964), dvousvazkový Česko-ruský slovník (1976) a dvousvazkový Rusko-český slovník (1978), Rusko-český a česko-ruský slovník neologizmů (1999), Rusko-český a česko-ruský slovník neologizmů 2 (2004), Velký česko-ruský slovník na CD-ROM (2002) a knižně (2005). Kromě základní slovní zásoby jsou v databázi uváděna i nová slova a slovní spojení, převážně z oblasti ekonomiky, výpočetní techniky, politických a společenských reálií, ale také z oblasti hudby, sportu, filmu i každodenního života, vedle spisovné slovní zásoby jsou zařazeny i hovorové a nespisovné výrazy. Zároveň jsou samostatně zpracovávány takové kategorie slov, jako jsou zdobněliny, přechýlená podstatná jména, podstatná jména slovesná, vidové dvojice apod. Elektronická podoba nabízí i různé druhy vyhledávání. V databázi lze najít i ucelenou informaci o gramatice, na

kterou odkazují indexy uvedené v záhlavích ohebných slov. Za pomoci těchto indexů pak lze najít základní informace o skloňování, časování, přechylování apod.

Materiál shromážděný v této databázi měl být původně uveřejněn v knižní podobě, ovšem s ohledem na některé okolnosti ekonomického charakteru se pracovníci, kteří se na jeho vytvoření podíleli, rozhodli poskytnout jej veřejnosti alespoň v této podobě.

1.2.2. Možnost využití výkladových slovníků a terminologie právních norem cílového jazyka při překladu právních textů

Jazyk legislativních aktů v České republice není příliš kvalitní, což je do značné míry způsobeno tím, jakým způsobem návrhy zákonů vznikají. Zatímco v řadě zemí (např. v Anglii) existuje v první řadě ucelený systém vzdělávání v technice psaní zákonů, u nás bohužel nic takového neexistuje. Kromě toho návrhy zákonů vznikají centralizovaně, na jednom úřadě, který má stálý aparát. Práce na tomto úřadě je považována za velmi prestižní zaměstnání. Úředníci mají povinné právnické vzdělání a absolutorium specializovaných univerzitních kurzů, zaměřených na tvorbu zákonů. Mají povinnost celoživotního vzdělávání a v některých zemích britského Commonwealthu se vyžaduje i vzdělání v anglické lingvistice. Úředníci tohoto úřadu pak zpracovávají návrhy zákonů podle zadání a v úzké součinnosti se zadavatelem. Výhodou je standardně vysoká kvalita návrhů a jasný, formálně přehledný, jednoznačný, soudržný a sémioticky předvídatelný jazyk. Mnohem lépe se pak udržuje i terminologická jednota zákonů a nařízení. Nespornou výhodou je i minimální fluktuace zaměstnanců, která je garancí kontinuity práce.

V České republice se na tvorbě zákonů podílí především v tom lepším případě legislativní odbory ministerstev (kde je fluktuace obrovská), v horším případě pak externí poradci. Nelze vyloučit ani podíl nejrůznějších soukromých subjektů či vliv lobbistických skupin. Na legislativních odborech často pracují lidé bez zkušeností, kteří neprovedou ani komparaci s jinými souvisejícími právními předpisy, natož aby měli lingvistické zkušenosti.

Legislativní pravidla vlády ČR obecně deklarují, že jejich účelem je zvýšit úroveň tvorby právního řádu. Lingvistických otázek se ovšem dotýká pouze čl. 40, který říká:

Čl. 40

Terminologie v právním předpisu

(1) Právní předpis musí být terminologicky jednotný. Zároveň je třeba dbát souladu s terminologií použitou v navazujících a souvisejících právních předpisech různé právní síly.

(2) Je-li nutné uvést nový právní termín, je třeba jej v právním předpisu blíže vymežit, a to definicí tohoto právního termínu; vymezení nového právního termínu nelze nahrazovat zavedením legislativní zkratky pro určité slovní spojení. Definice právního termínu používaného v celém textu právního předpisu se uvádí zpravidla na začátku právního předpisu. U rozsáhlých právních předpisů, kde se právní termín používá jen pro ucelenou část právního předpisu, lze definici tohoto právního termínu uvést na místě, kde je právní termín, který je potřeba definovat, použit poprvé.

(3) Při tvorbě právního předpisu je nutno respektovat všeobecně uznávaný význam slov. Jestliže není možné se vyhnout použití slova s více významy, musí být z právního předpisu jasné, v jakém významu se slovo používá. Výjimečně lze za navrženým pojmem vložit do závorek bližší vysvětlení použitého pojmu nebo jeho synonymum. Zkratky slov lze použít jen, je-li jejich používání zavedeno zvláštním právním předpisem, například zkratky ČSN, Kč, nebo při označování jednotky cizí měny, například EUR; má-li však být v textu právního předpisu vyjádřeno, v jaké měně má adresát právní normy údaje určitého druhu uvádět, vyjádří se to například slovy „vyčíslí v korunách českých“ nebo „vyčíslí v eurech“. V datu se název měsíce vypisuje slovem.

(4) Cizích slov lze použít jen výjimečně, jsou-li součástí užívané právní terminologie, nebo užívá-li se jich běžně v jazyce upravovaného oboru a nelze je dost vhodně nahradit českým pojmem.

(5) V textu právního předpisu se používá oznamovacího způsobu přítomného času, zpravidla jednotného čísla; pozorně je třeba používat výrazů, které mají totožný tvar ve dvou, popřípadě více pádech.

Tolik snad jen na vysvětlenou, proč terminologie v našem právním řádu je taková, jaká je, a proč s ní bojují i Češi samotní.

V kontextu tohoto je pak třeba si uvědomit, že jakmile se v České republice objeví vydaný, ať už tištěný nebo elektronický překlad zákona, je považován za oficiální, a to bez ohledu na jeho právnělingvistickou kvalitu. V povědomí lidí, ať už mají jakékoliv vzdělání či profesní zaměření, je takovýto překlad obvykle považován za hodný následování.

Právník a laik překladatel (tedy ten bez právního vzdělání) budou k interpretaci textu zřejmě přistupovat rozdílně, neboť každý z nich bude vycházet z jiného znalostního kontextu. Právník bude užívat právněinterpretační techniky, aby identifikoval konkrétní ustanovení. Překladatel se bude snažit porozumět textu natolik, aby jej byl schopen převést do cílového jazyka.

Co bude pro oba společné, bude na počátku zřejmě provedení sémiotické interpretace a pojmové analýzy. Toto by mělo stát na počátku celého procesu hledání ekvivalentu v cílovém jazyce. Sémiotická interpretace pomůže překladateli najít význam konkrétní lexikální jednotky ve výchozím textu. Na toto je však třeba navázat dovozováním významu z právního kontextu výchozího právního systému a posoudit ekvivalenty z pohledu cílového právního systému a cílového jazyka. Tím se dostáváme k následné právní interpretaci a právní pojmové analýze. Je jasné, že při ústním projevu si tlumočnick může vypomoci, pokud nezná ekvivalentní termín, tím, že termín prostě nahradí jinými slovy, samozřejmě za předpokladu, že zná jeho význam v jazyce výchozím, ovšem u písemného překladu je situace složitější. Při právní pojmové analýze je třeba si vymezit obsahové znaky pojmu, který hledáme, rozdělit je na podstatné a vedlejší a za jejich pomoci hledat odpovídající termín jazyka cílového. Zhodnocení znaků je vždy záležitostí zkušeností a právního povědomí překladatele.

Základním zdrojem pro nalezení pojmového obsahu jsou výkladové právníkové slovníky, případně definiční paragrafy jednotlivých právních norem. Rozhodně bych

nedoporučovala různé překladové slovníky, tak jak je nabízí nejrůznější internetové zdroje ani soukromoprávní instrumenty, jako jsou různé smlouvy a podobně, protože ani ty nemusí obsahovat přesnou terminologii. Při hledání obsahu pojmu je možné si pomoci i judikaturou, ovšem i tady je potřeba být obezřetný, neboť soudy si mnohdy smysl zákona vyloží jednou jinak a vzápětí jiným rozhodnutím svůj výklad změni. Bez poměrně vysokého právního povědomí tak snadno může dojít ke změně smyslu. V případě NOZ je na místě i nahlédnutí do důvodové zprávy k této právní normě, neboť ta ve zvláštní části osvětluje, co měl zákonodárce tím kterým termínem na mysli.

Pokud nenajdeme vhodný termín v cílovém jazyce, je třeba zvolit náhradní řešení a vytvořit ekvivalent explikací či popisem, který bude spočívat v popsání základních podstatných znaků daného termínu. I tady je však nezbytně nutné, aby překladatel byl schopen rozlišit, co je a co není podstatný znak.¹⁷

Překladatelé obvykle získávají obecnou právní gramotnost (s výjimkou té, kterou by měl mít každý občan) až v rámci překladatelské praxe. Právní sebevzdělání, ať už probíhá formou různých kurzů či jinak, je v naprosté většině věnováno právnímu systému země, v níž překladatel žije. Prakticky vůbec, budeme-li hovořit o České republice, nemá překladatel možnost se seznámit se základy práva Ruské federace. Ani současná koncepce studia translatologie tuto možnost neposkytuje, a to ať už jde o jakýkoliv jazyk. Je tedy na překladateli, aby dalším vzděláváním svou právní gramotnost zvyšoval.

2. JAZYK NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU A NOVÁ PRÁVNÍ TERMINOLOGIE

V souvislosti s uveřejněním nového občanského zákoníku ve Sbírce zákonů Ministerstvo spravedlnosti ČR realizovalo v letech 2012 - 2014 projekt nazvaný Nové soukromé právo, reg. č. CZ.1.04/4.1.00/80.00003, financovaný z operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Cílem projektu bylo poskytnout zaměstnancům veřejné správy a následně i veřejnosti informace o nové legislativě v oblasti soukromého práva

---

¹⁷ Chromá, Marta: *Právní překlad v teorii a praxi. Nový občanský zákoník*. Vydala Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-2851-6. Str.33-37

a zajistit tak její hladkou implementaci. Součástí projektu bylo například zřízení expertní Komise pro aplikaci nové civilní legislativy (KANCL), která vydala více než tři desítky výkladových stanovisek, dále vznik osmi tematických brožur a webových stránek, zabývajících se novým soukromým právem.

V rámci tohoto projektu byly také realizovány překlady zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém a souvisejících dokumentů na úrovni odborného překladu do čtyř světových jazyků (anglického, německého, ruského a francouzského). Tyto překlady byly uveřejněny na stránkách věnovaných novému soukromému právu, konkrétně <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>, a to dne 18. 3. 2015. Dlužno konstatovat, že k uveřejnění překladů došlo s velkým zpožděním, vezmeme-li v úvahu, že zákony byly ve sbírce zákonů publikovány dva roky před svou účinností, tedy v roce 2012.

Odborná veřejnost kritizovala nejen úroveň překladů, ale i způsob zadání zakázky na překlad. Podle některých lingvistů měl zadavatel překladatelům poskytnout výsledek důkladné právnělingvistické komparace, zpracované týmem právníků a špičkových překladatelů, jejímž výsledkem by byla terminologická databáze klíčových termínů. Pouze tímto způsobem by bylo možné zajistit, že překlad do cílového jazyka bude dávat právní smysl, nejbližší českému originálu.

Zadavatel, v tomto případě ministerstvo spravedlnosti, kladl požadavky, které ne vždy působily logicky. Například jedním z požadavků bylo, aby překlad zkontroloval rodilý mluvčí s právnickým vzděláním magistra. Už ale nebyl dán požadavek na to, aby tento mluvčí ovládal český jazyk. Logicky tedy mohl zkontrolovat pouze gramatickou, nikoliv obsahovou správnost.

Dalším požadavkem pak bylo, aby byl zajištěn soulad s právní terminologií, užívanou v zemích příslušné jazykové kultury a aby se přednostně využívala terminologie, zavedená v právních předpisech a judikatuře. Při omezeném čase, který byl poskytnut a při velkém množství normostran měl být na počátku vytvořen terminologický slovník, neboť bylo evidentní, že se na překladu bude podílet více osob. Postoj zadavatele byl však takový, že vytvoření terminologického slovníku není předmětem zakázky, což svědčí o zásadní neznalosti procesu tvorby právního překladu.

Premisa, že v cílovém jazyce už existuje ustálená právní terminologie, je zcela mylná, neboť například v angličtině je toto zhora nemožné, jednak proto, že angličtina je jazykem common law, tedy právního systému, postaveného na zcela odlišných právních principech, jednak na světě existuje několik stovek variet anglického jazyka, užívaných v nejméně 50 zemích s různými právními systémy a je tedy evidentní, že terminologie nemůže být obecně v angličtině ustálená.¹⁸

Cílem zmiňovaného projektu bylo kromě uvedení legislativy do života i zajištění překladu textu nejdůležitějších zákonů do čtyř světových jazyků – angličtiny, francouštiny, němčiny a ruštiny.

Z historického pohledu první poznámky k překladatelské práci a k překladu textu zákonů do jiného jazyka, v tomto případě do řečtiny, nalezneme v Constitutio Tanta. Císař Justinián si byl velmi dobře vědom toho, že je třeba zákon vykládat jednotně, a proto připouštěl doprovodné poznámky k textu zákona, které pomáhaly vykládat terminologii. Bohužel dnešní zadavatelé odborných překladů sledují zcela jiná hlediska než císař Justinián. Formulace požadavků na členy překladatelského týmu, který dostal za úkol provést odborný překlad nových zákonů, nesvědčí o pochopení podstaty tvorby překladu právních textů.

Zákonodárce se podle svého vyjádření, prezentovaného v důvodové zprávě, snažil o terminologickou jednotnost, a užíval tedy, pokud to bylo možné, pro stejné pojmy stejná slova a pro různé pojmy slova různá. Opouští se tudíž např. ztotožňování smlouvy se závazkem nebo závazku s dluhem, neboť ani zákon nemůže podle mínění předkladatelů návrhu zákona měnit smysl slov. Slovem „smlouva“ se tudíž označuje jen určitá právní skutečnost, z níž vzniká závazek, „závazkem“ se rozumí obligace, „dluhem“ povinnost k plnění ze závazku vzniklá apod. Z týchž příčin se osnova vyhýbá homonymům a polysémům. Proto se např. rozlišuje „ustanovení“ (právního předpisu) a „ustavení“ (např. do funkce), slovo „věc“ se užívá jen k označení věci v

---

¹⁸ Chromá, Marta: *K překladům nového občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích a zákona o malém a středním podnikání*. Soudní tlumočnický 2013. Vydala Komora soudních tlumočnicků České republiky 2013 Praha.

právním smyslu, nikoli však již k označení záležitosti, pro niž se volí právě jen termín „záležitost“. Někdy se ze stylistických důvodů, zejména s ohledem na úhlednost a zvučnost textu anebo se zřetelem k jazykovým zvyklostem dopouštějí od uvedené zásady odchylky tam, kde nemohou vzniknout pochybnosti o jasném významu slov. Tak např. slovo „právo“ označuje právo objektivní i subjektivní, podobně se jako „zůstavitel“ označuje jak osoba, která činí opatření pro případ své smrti, tak osoba již zemřelá, po níž se dědí. V těchto případech lze smysl snadno pochopit ze souvislostí, v nichž je slovo užito. Stejně tak, mluví-li se v zákoně o „vzniku smlouvy“ a o „uzavření smlouvy“, nemohou vzniknout pochybnosti, co je tím míněno.

Text zákona se pokud možno vyhýbá cizím slovům a tam, kde je to možné, nahrazuje slova cizího původu slovy českými např. místo „registrovaný“ užívá výraz „zapsaný“, namísto „disponovat“ užívá termín „nakládat“. V případech, kde cizí termín již zdomácněl (např. orgán, forma, elektronický), je lépe dát mu přednost před termínem českým. Stejně tak pokud jde o ryze právní termíny „prekluze“ nebo „detence“, není text zákona nijak puristický.

Nový občanský zákoník se vrací k tradiční právní terminologii, od níž se zákoníky z roku 1950 a 1964 odvrátily. Tyto zákoníky zavedly jednak při unifikaci českého a slovenského práva některé slovakismy, jako např. „právní úkon“, „neopomenutelný dědic“. Zavedly rovněž některé právní neologismy, podmíněné tehdejší ideologií, nebo se na tuto ideologii odvolávající, např. místo termínu „osoba“ zavedly termín „účastník“, místo termínu „svéprávnost“ zavedly termín „způsobilost k právním úkonům“. Ale i v tomto směru prezentoval zákonodárce svou snahu postupovat věcně. V souvislosti s překlady textu zákonů se ministerstvo spravedlnosti obrátilo na Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky s žádostí o stanovisko k jazyku připravovaných ustanovení. Zpracovaný posudek ze dne 19. 11. 2008 měl cca dvě strany, na kterých je zcela vágním způsobem konstatováno, že text zákona je v zásadě pozitivní a obecně dobře srozumitelný pro běžného občana bez speciálního právního vědomí, současně však připouští, že existují i paragrafy, pro které to neplatí. Posudek jako celek jen dokazuje, že právní text nelze jednoznačně hodnotit pouze

z jazykového hlediska a bez znalosti práva lze jen velmi obtížně zhodnotit a posoudit adekvátnost volby jazykových prostředků.¹⁹

2.1. Archaismy a historismy v jazyce nového občanského zákoníku se zaměřením na závazkové právo

Deklarovaným základním pramenem a zdrojem pro právní úpravu, zachycenou v novém občanském zákoníku, je rakouský Všeobecný občanský zákoník ABGB z roku 1811 a jeho česká verze, vydaná pod názvem *Knihla všeobecných zákonů městských pro vsecky německé dědičné země mocnárství Rakouského* z roku 1812. Dalším pramenem byl Vládní návrh zákona, kterým se vydával občanský zákoník, tisk 425 Senátu Národního shromáždění z roku 1937. Z koncepčního hlediska je důležité, že tento vládní návrh sledoval modernizační revizi rakouského Všeobecného zákoníku občanského (ABGB) z r. 1811 a konfrontoval jej s novějšími evropskými zákoníky, zejména německým a švýcarským. Návrh byl myšlenkově soudržný, s jasným filosofickým zázemím převzatým z rakouského zákoníku, koncepčně navazující na tradice středoevropského právního myšlení. Nicméně návrh občanského zákoníku připravený před sedmdesáti lety, již v mnohém zastaral. Musel být podroben podstatné obsahové revizi.

Revizní práce vycházejí ze tří základních myšlenkových zdrojů: a) kritické vyhodnocení vývoje občanského a soukromého práva platného na našem území od počátku 19. stol. do současnosti, včetně příslušných literárních výstupů; b) kritické vyhodnocení závažnějších občanských kodexů z okruhu evropské kontinentální kultury (zejména se jedná o zákoníky rakouský, švýcarský, německý, dále italský, nizozemský, polský; z nejmodernějších úprav se bere v úvahu občanské zákoníky Québecu a **Ruska**, přihlíží se rovněž k zákoníku francouzskému, belgickému, španělskému i portugalskému, rovněž k občanskému právu Lichtenštejnska a některým dalším úpravám); c) úprava příslušných mezinárodních smluv a nařízení i směrnic přijatých na úrovni Evropské unie, jakož i návrhy vznikající na této úrovni; d) v úvahu se berou

---

¹⁹ Chromá, Marta: *Právní překlad v teorii a praxi. Nový občanský zákoník*. Vydala Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-2851-6. Str.53-57

rovněž relevantní nadnárodní projekty (zásady UNIDROIT a projekty vypracované akademickými kruhy).

V souvislosti s výše uvedeným nelze nezmínit nově zaváděnou právní terminologii. Výše uvedený posudek Akademie věd připouští, že řada užitých jazykových prostředků je z hlediska dnešní češtiny zastaralá, nicméně je ponecháno na autorech, aby sami určili, do jaké míry je tento proces smysluplný.²⁰

Poměrně radikální změna pojmového a terminologického aparátu přispěla k vysoké míře právnělingvistické nekonzistentnosti soukromého práva. Český jazyk 21. století tak najednou má užívat pojmy, aktuální před více než sedmdesáti lety, jejichž obsah dnes již téměř nikdo nechápe a neexistují již ani pamětníci, kteří by s výkladem pomohli. A tak nezbyvá než navštívit knihovny a hledat výklad řady pojmů ve více než sto let starých textech či sáhnout po pramenech, které dnes už běžně právníci neužívají.

Uvedu příklad: § 2756 NOZ říká, že závisí-li podle ujednání smluvních stran prospěch anebo nepospěch alespoň jedné z nich na nejisté události, jedná se o **smlouvu odvážnou**.

Lidově tedy opravdu můžeme téměř doslova říci, že jde o smlouvu, k jejímuž uzavření a podepsání budeme potřebovat notnou dávku odvahy, tedy půjde o smlouvu, která bude riskantní a jejíž výsledek bude nejistý. Jak si tedy poradit, máme-li tento termín přeložit do ruštiny? Už sám termín nám naznačuje, že zřejmě byl převzat z poněkud staršího textu a zřejmě jen velmi málo laiků a o něco více právníků, kteří se zabývají i historií práva, bude hned vědět, o co jde.

Definici tohoto typu smluv, kterou můžete najít v Ottově Slovníku naučném (protože později se nikdo touto definicí v rámci právnických výkladových slovníků, již nezabýval) zní takto: „**Aleatorní smlouvy** též **aleatorské** (z lat.), jsou takové **smlouvy odvážné**, při kterých jednak zisk, jednak ztráta dle vůle stran podmíněny jsou okolnostmi, o které není smluvcům známo, zdali a kdy nastane nebo nastala. Zvláštnost jejich spočívá v tom, že zde zúmyslně smluvcové slibují jakousi výhodu za účelem dosažení výhody jiné, která nastati může, ale nemusí; a slibují nehledíce k tomu,

---

²⁰ Chromá, Marta: *Právní překlad v teorii a praxi. Nový občanský zákoník*. Vydala Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-2851-6. Str.53-57

zdali se jim náhradně dávky dostane, berou tedy oba nebo pouze jeden risiko očekávaného zisku nebo možné ztráty na sebe. Z toho důvodu, že zisk nejistý jest úmyslem stran, nelze dáti místa právnímu prostředku s k r á c e n í n a d p o l o v i n u c e n y nabídnuté, nastal-li menší zisk, než jaký strana očekávala, jest tedy také vyloučena záruka, že vůbec smlouvajícího nestihne škoda. Odtud i nemístnost s p r á v y při smlouvách aleatorských. Ke smlouvám aleatorským čítáme sázku, hru v užším slova smyslu, obchod loterní, dání do výhry, koupi naděje, smlouvu pojišťovací, smlouvu o důchod doživotný a půjčku lodní.²¹

I zde je jasně vidět, že definice není podávána češtinou dnešní. Oficiální překlad, prezentovaný na webových stránkách ministerstvem spravedlnosti, překládá tento termín jako **рискованный договор**. S tímto termínem se ovšem v textu ГК РФ nesečkáte a nenajdete jej ani v jiných textech, termín **риск** se naopak objevuje ve spojitosti s různými právními vztahy. Vráťte-li se k definici smlouvy odvážné tak, jak ji podává Ottův naučný slovník, narazíte na pojem aleatorní, což je výraz odvozený z latiny, tedy z jazyka, který by měl ovládat alespoň částečně každý evropský právník. Termín **алеаторный договор** už není ruské právní vědě neznámý a obsahově se s termínem aleatorní čili odvážné smlouvy shoduje. Posuďte sami: „Алеаторные договоры (сделки) - в гражданском праве рискованные договоры, исполнение которых зависит от обстоятельств, не известных сторонам при заключении договора, договор содержит в себе условие, делающее невозможным точное исчисление выгоды и возможных убытков в случае его исполнения. К алеаторным договорам относят договоры страхования, купли-продажи дома на условиях пожизненного содержания продавца, различные сделки, связанные с азартными играми и пари.“²²

Užití tohoto termínu by tedy bylo adekvátní a srozumitelné. Termín **aleatorní smlouva** by se dal najít snadno ve starších právnických slovnících, zněl by dostatečně odborně a byl by srozumitelný i pro ruský protějšek, už proto, že zřejmě text nového občanského zákoníku nebudou studovat řadoví občané Ruské federace, ale spíše odborníci, kteří s ním potřebují pracovat.

²¹ Otto, J. *Ottův slovník naučný*. První díl. Praha :, 1888. S. 763.

²² <http://www.1p.ru/dictionary/word/id/237>. Dostupné 2.3.2015

Archaismus a historismus jsou pojmy, které s textem NOZ budou zřejmě nerozlučně spojeny. Co jimi vůbec rozumíme, co pod nimi chápeme? Termínem archaismus označujeme zastaralý jazykový prvek. Může jít např. o zastaralý prvek jazyka, příkladně fonetický (místo strakapoud řekneme strakapúd), dále o zastaralý gramatický tvar, například platit místo platiti, o zastaralý obrat, např. šlojíř místo závoj. Některé archaismy mohou být běžnou součástí jazyka.

Naši předkové se ve školách učili silozpytu, my už se učíme jenom a pouze fyzice. Naši předkové si čas od času pochutnávali na jíše, například švestkové nebo svíčkové, my však jíme už jenom omáčky, přestože na chuti se téměř nic nezměnilo. Po obědě bylo dříve třeba umýt orudí, my už však umýváme nádobí.²³

Naopak historismy jsou slova, která označují nějakou zaniklou skutečnost. Tak například leníkem byl označován člověk, kterému byly za určitých podmínek propůjčeny třeba pozemky, jejichž přijetí tohoto člověka zavazovalo k věrnosti a pomoci vůči majiteli. Palcát byl považován za středověkou zbraň s kovovou hlavicí a řemdih za něco podobného. A protože již neexistují věcné souvislosti těchto slov, jsou nám cizí i samotná pojmenování. V lingvistice jsou historismy označením pro výraz označující historicky zaniklou skutečnost. Historismy úzce souvisejí s archaismy, ale liší se od nich tím, že archaismy mohou označovat i skutečnost dosud existující, pro niž se ovšem v současnosti používá vhodnější výraz. Historismy se vyskytují především mezi podstatnými a přídavnými jmény, méně mezi slovesy a dalšími slovními druhy. Nejrychleji zastarávají výrazy, označující válečnou techniku (halapartna, kyrysník), jídlo (calta – druh koláče), oděvy a obuv (postol – střevíc z lýka), mince (rýnský, grešle), míry a váhy (píd', versta) apod. Historismy a archaismy relativně nejdéle přežívají v místních jménech (Postoloprty), v ustálených rčeních (nestojí za zlámanou grešlí), příslovích a lidových písních.²⁴

---

²³ Chromá, Marta: *Právní překlad v teorii a praxi. Nový občanský zákoník*. Vydala Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-2851-6. Str. 62-68

²⁴ Chromá, Marta: *Právní překlad v teorii a praxi. Nový občanský zákoník*. Vydala Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-2851-6. Str. 53.57

V textu nového občanského zákoníku se takovéto historismy a archaismy objevují a způsobují nemalé potíže nejen rodilým mluvčím, ale zejména bezpochyby překladatelům.

Podívejme se nyní na některé z těchto termínů a způsoby jejich překladu:

Část třetí – Absolutní majetková práva, hlava druhá, díl třetí, oddíl první, §
1024 rozhrady

Pojem rozhrady by měl označovat prakticky cokoliv, co rozděluje dva pozemky. Může to tedy být plot, zeď, meze, strouha, stromová alej a podobně, ať už umělé či přirozené. Zákon nám ale v tomto případě situaci nijak neulehčuje, protože definici rozhrady nestanoví, uvádí pouze demonstrativní výčet, co může rozhradou být. Právně byla rozhrada upravena obecným zákoníkem občanským z roku 1811, podle jehož § 854 se všechny typy rozhrad pokládaly za spoluvlastnictví vlastníků sousedících pozemků, ledaže byl výslovně vyjádřen opak a patřily k nim brázdy, ploty dělané i samostatné, ohrady a zdi, soukromé potoky, stoky, místa a podobně. Občanské zákoníky z let 1950 a 1964 takový právní institut neznaly, a tak se vrací až s novým občanským zákoníkem, kde je podrobně upravena v § 1024–1028. Podle této úpravy např. musí rozhradu každý z jejích spoluvlastníků udržovat v dobrém stavu, aby druhému nevznikla škoda nebo aby nehrozilo, že se hranice mezi pozemky stane neznatelnou. Pokud by pochybnost o hranici mezi pozemky už vznikla, může ji soud určit podle poslední pokojné držby, případně podle slušného uvážení. Přestože náš právní řád tento institut neupravoval, judikatura se o něm zmiňovala, a to např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. listopadu 2006, sp. zn. 22 Cdo 2097/2006, v němž se uvádělo: „Jestliže soudy vycházely podle obecného zákoníku občanského z roku 1811 ze zásady *superficio solo cedit*, pak pro případ, že zeď stojí na dvou pozemcích, stala se jako součást těchto pozemků jak vlastnictvím právních předchůdců žalobce, tak žalovaného. Vznikl tak spoluvlastnický vztah v souladu s § 361 poslední věta obecného zákoníku občanského, podle které pokud jsou spoluvlastníkovi přikázány určité, třeba neoddělené podíly, má každý spoluvlastník úplné vlastnictví dílu jemu patřícímu.

Výraz rozhrady je tedy termínem, který pro běžného občana bude těžko pochopitelný. Překlad nového občanského zákoníku do ruštiny, vytvořený na zakázku ministerstva spravedlnosti, překládá toto ustanovení takto:

§ 1024 Разграничения земельных участков

(1) Считается, что заборы, стены, изгороди, канавы и другие подобные естественные или искусственные разграничения между соседними земельными участками являются общими.

2) Общую стену может каждый использовать на своей стороне до середины ее толщины и соорудить в ней ниши в тех местах, где на другой стороне их нет. Однако он не вправе сделать ничего, что поставит под угрозу стену или что помешает соседу использовать его часть.

Jen na okraj si dovolím se zmínit, že překlad slova mez – изгородь se mi nezdá adekvátní. Pojem изгородь je významově spíše živý plot, zatímco slovu mez podle mne lépe odpovídá výraz межа, což je „ граница земельных участков, узкая полоса необработанной земли; середина колеи, участок между углублениями, образованными колёсами в грунте.“

Podívejme se ale i na slovo **разграничение**. Většina výkladových slovníků toto slovo vykládá jako proces rozdělení nebo výsledek tohoto procesu.²⁵ Rozhrada je však přece jen něco obsahově poněkud jiného – jde o cokoliv, co vizuálně označuje hranice pozemku. Toto ustanovení však neřeší problematiku určení hranic pozemku jako takových, z pohledu např. katastru nemovitostí, ale spíše otázky péče a údržby onoho viditelného označení pozemku, tedy to, co dříve bylo řešeno v rámci tzv. sousedských práv. Bohužel ruský právní řád neřeší ani problematiku rozhrady, a dokonce ani v širším smyslu problematiku tzv. sousedských práv. Tato problematika měla být předmětem novelizace již v roce 2012, ovšem podaný návrh celkové novely ГК РФ byl rozbit na několik částí, přičemž právě ta, která se týkala sousedských práv, přijata dosud nebyla.

Vzhledem k výše uvedenému se domnívám, že by nebylo od věci zvolit pro termín **rozhrada**, který se upravován v §§ 1024-1028 NOZ jiný, více popisující překlad

---

²⁵ <http://dic.academic.ru/dic.nsf/>. Dostupné dne 15. 3. 2015

– v uvedených ustanoveních jsou řešeny otázky společného vlastnictví toho, co lze označit jako vizuální označení hranice pozemků, tedy **общая собственность границ земельных участков**.

Část třetí – Absolutní majetková práva, hlava druhá, díl pátý, oddíl druhý, pododdíl čtvrtý, § 1270 **služebnost** okapu.

Část třetí – Absolutní majetková práva, hlava druhá, díl pátý, oddíl druhý, pododdíl čtvrtý, §1273 **služebnost** rozlivu

Část třetí – Absolutní majetková práva, hlava druhá, díl pátý, oddíl druhý, pododdíl čtvrtý, §1274 **služebnost stezky, průhonu a cesty**.

Pojem služebnost rozhodně nepatří k běžně užívaným výrazům. Služebnost patří mezi věcná práva k cizí věci, protože omezuje vlastníka nemovité věci ve prospěch jiného tak, že vlastník je povinen něco strpět (*pati*) nebo něčeho se zdržet (*omittere*). V současném právu navíc může zahrnovat, na rozdíl od dříve používaného pojmu **služebnost**, i omezení spočívající v povinnosti něco konat (*facere*), což byla dříve tzv. **reálná břemena**.

Základní rysy služebnosti jsou následující:

- nikdo nesmí mít služebnost k vlastní věci (*nemini res sua servit*), vlastník a ten, kdo je oprávněn ze služebnosti, jsou rozdílné osoby – pokud splynou v jednu, služebnost zaniká
- *servitus in faciendi nequit* (služebnost nemůže záležet v konání) - vlastník věci nemá žádnou pozitivní povinnost – nemusí nic dávat (*dare*) ani konat (*facere*), musí jen strpět (*pati*) a vykonávat své právo jen tak, aby nebyla služebnost narušena, a tímto se liší od věcného břemene
- výjimka z tohoto pravidla: služebnost nést břemeno (*servitus oneris ferendi*) – vlastník musí nejen strpět, ale i např. udržovat svou budovu v dobrém stavu
- služebnosti nemohly být převáděny či zcizovány²⁶

---

²⁶ Domitius Ulpianus: *Publicum ius est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem*. (Digesta I, I, I, 2)

U nás byla podrobnější úprava služebností zrušena v r. 1950 s odůvodněním, že „novou úpravou vlastnictví k půdě a kolektivnímu jejímu obhospodařování význam bývalých služebností v našem hospodářském životě poklesl a časem zmizí“²⁷. Změny ve společenském a hospodářském životě a vznik nových vlastnických struktur, k nimž došlo v uplynulých desetiletích, však ukazují, že podrobnější zákonná úprava v tomto směru má svůj smysl. V úvahu je třeba vzít i změny v pozemkovém vlastnictví, k nimž v budoucnosti patrně ještě dojde, např. v důsledku restituce církevního majetku. Přitom nejde jen o hospodářské hledisko, ale i o význam služebností pro zájmovou činnost, např. pokud jde o činnost jezdeckých a podobných spolků. Pokud jde o tzv. historické služebnosti, doporučuje se praxi pomáhat si i v současné době inspirací textem Všeobecného zákoníku občanského zákoníku z r. 1811 (tak např. Spáčil, J. in Švestka, J. et al. Občanský zákoník. Komentář. I. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1037).

Ruské výkladové právníkové slovníky definují služebnosti takto: Сервитуты представляют собой весьма уникальное правовое явление и своим появлением обязаны древнеримским юристам. Сервитут происходит от лат «servus» - раб и представляет собой вещное право, позволяющее пользоваться чужой вещью в ограниченном отношении (для прохода, проезда, прокладки труб через соседний участок, а также для обеспечения любых других нужд, если удовлетворить их иначе как посредством установления сервитута невозможно).

Основная масса норм о сервитутах содержится в Гражданском кодексе РФ (статьи 216, 274-277, 613 и 694) и Земельном кодексе (статья 23 и др.). Отдельные нормы содержатся в природоресурсном законодательстве (Водный кодекс, Лесной кодекс и др.), а также в ФЗ «О государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним» (далее – Закон о регистрации). Поскольку речь идет о правах на недвижимость (прежде всего на земельные участки, но ГК признает возможность обременения сервитутами зданий, сооружений и др. недвижимости – ст. 277), следовательно, как и любые другие права на недвижимость, сервитуты подлежат государственной регистрации и

---

²⁷ Důvodová zpráva k § 166 až 171 občanského zákoníku z r. 1950

считаются установленными с момента такой регистрации (статья 27 Закона о регистрации).²⁸

Porovnáním obsahu obou termínů dojdeme tedy k závěru, že oba termíny jsou adekvátní a za použití výrazu, pocházejícího z latiny, dospějeme k uspokojivému a adekvátnímu překladu.

Složitější situace pak bude u slova průhon, kde výklad není zcela shodný.

Значение слова Прогон

1) podle Jefremové

- а) Действие по знач. глаг.: прогонять (1*1), прогнать.
- б) Режиссерский просмотр спектакля последовательно по актам течение одной репетиции (в речи актеров).
- в) Дорога, по которой гоняют скот на пастбище, на водопой.
- е) Полоса, образуемая при косьбе, жатве и т.п.
- д) Горизонтальная главная балка в сооружении, служащая опорой для второстепенных балок.

2) podle Ožegova

- а) Огороженная боковая деревенская улица, дорога, по которой гонят стад
- б) Опорная балка, поддерживающая кровлю
- в) Режиссерский просмотр всего спектакля

3) podle Encyklopedického slovníku

конструктивный элемент покрытия здания, укладываемый по основным несущим конструкциям (балкам, фермам и т.)

---

²⁸ <http://www.lawyercom.ru/service/lawyer-dictionary>. Dostupné dne 25.11.2014

4) podle Technického slovníku

Балка в несущих конструкциях здания, опирающаяся непосредственно на опорные части сооружения – стены, колонны, пилоны.

V češtině průhon znamená možnost hnát přes služební pozemek zvířata; při této služebnosti se nebrání ani na zvířatech přes služební pozemek jezdit. Vyloučeno je jezdit průhonem motorovými vozidly, protože ta mohou povrch poškodit a hrozilo by zranění hnaných zvířat. Naproti tomu vozidla tažená zvířaty zakázána nejsou. Je tedy zřejmé, že užití slova **прогон** není právě nejšťastnější. Za vhodnější bych považovala užití spojení **hnát** zvířata, když i u slova zvíře bych byla obezřetná. Jak vyplývá z důvodové zprávy, účelem této právní úpravy je zachovat tradice na venkově dosud živé; jeví se tudíž jako vhodné vrátit se k jejich výslovné zákonné úpravě jako konkrétnímu vodítku pro praxi.

Nevím, zda zákonodárce v poslední době navštívil venkov – nedomnívám se, že by tato tradice byla tak živá, nicméně pokud použijeme doslovný překlad slova zvíře, pak může vzniknout dojem, že lze hnát jakákoliv zvířata, tedy i smečku psů, v krajním případě třeba tygra. Při překladu bych termín poněkud zúžila, neboť chceme-li skutečně respektovat tradici na venkově, pak zjevně půjde o zvířata hospodářská, tedy ta, ze kterých lze získat i přímý hospodářský užitek, a doslovný překlad by mohl vzbudit mylný dojem.

Občanský zákoník Ruské federace v § 274 ods.1 upravuje služebnost následovně:

1. Собственник недвижимого имущества (земельного участка, другой недвижимости) вправе требовать от собственника соседнего земельного участка, а в необходимых случаях и от собственника другого земельного участка (соседнего участка) предоставления права ограниченного пользования соседним участком (сервитута).

Сервитут может устанавливаться для обеспечения прохода и проезда через соседний земельный участок, строительства, реконструкции и (или) эксплуатации линейных объектов, не препятствующих использованию земельного участка в соответствии с разрешенным использованием, а также других нужд собственника

недвижимого имущества, которые не могут быть обеспечены без установления сервитута.

Konkrétně u § 1274 NOZ by tedy překlad mohl znít :

Сервитут (или право ограниченного пользования чужим земельным участком) для обеспечения прохода, проезда и права гнать сельскохозяйственные животные.

3. KOMENTOVANÝ PŘEKLAD NĚKTERÝCH USTANOVENÍ ČÁSTI ČTVRTÉ ZÁKONA Č. 89/2012 SB

Ke komentovanému překladu jsem si vybrala některá ustanovení části čtvrté zákona č. 89/2012 Sb., tedy nového občanského zákoníku. Jedná se o část, která upravuje relativní majetková práva a která nyní obsahuje řadu pojmů, které doposud v našem právním řádu upraveny nebyly či se nazývaly jinak. Čtvrtá část upravuje obligační právo, tedy práva a povinnosti, které vznikají člověku vůči jiným z jeho soukromého styku s jinými osobami. Osnova se snaží o terminologickou jednotnost, a užívá tedy co možná pro stejné pojmy stejná slova a pro různé pojmy slova různá. Opouští se tudíž např. ztotožňování smlouvy se závazkem nebo závazku s dluhem atp., neboť ani zákon nemůže měnit smysl slov. Slovem **smlouva** se tudíž označuje jen určitá právní skutečnost, z níž vzniká závazek, **závazkem** se rozumí obligace, **dluhem** povinnost k plnění ze závazku vzniklá apod.²⁹ Z uvedeného je jasné, že nový občanský zákoník naprosto nerespektuje termíny, které jsou běžně mezi občany zažité a přináší nové, jejichž význam zůstává laikům skryt a právníkům (nemluvě o překladatelích), přináší řadu problémů.

Vzhledem k omezenému rozsahu práce se zaměřím pouze na některé vybrané termíny, které mohou způsobit v praxi problémy. Vycházím z textu nového občanského zákoníku v českém jazyce, z překladu, který veřejnosti na základě státní zakázky předložilo ministerstvo spravedlnosti a pokusím se k jednotlivým institutům vytvořit slovníček základních výrazů.

---

²⁹ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku

§ 2189 Výprosa

Přenechá-li půjčitel někomu bezplatně věc k užívání, aniž se ujedná doba, po kterou se má věc užívat, ani účel, ke kterému se má věc užívat, vzniká výprosa.³⁰

§ 2189 Прекарий (дача в безвозмездное пользование)

В случае, если владелец кому-либо бесплатно оставит вещь для её использования без согласования времени, в течение которого вещь может быть использована, или цели, для которой вещь должна применяться, то возникает прекарий.³¹

Komentář:

V překladu je v názvu ustanovení užito slova **прекарий**. Tento výraz v současném ruském zákonodárství nenajdeme. V § 689 a násl. ГКРФ je upraveno takzvané **безвозмездное пользование**. S tímto termínem se v překladu setkáme v závorce za názvem ustanovení. Právě toto nepovažuji za příliš šťastné, protože může vzbudit dojem, že se jedná právě o tento institut (§ 689 a násl. ГКРФ), ačkoliv po obsahové stránce tomu tak není.

K zavedení termínu **výprosa** vedla zákonodárce snaha vzhledem k četnému výskytu úmluv tohoto typu v běžném občanském životě upravit výslovně i prekariární smlouvu, protože konstrukce nepojmenované smlouvy neunesla jednoznačně právní řešení určitých otázek, zejména pokud se jedná o náhradu škody a o řešení otázky, zda náhrada daná půjčiteli za ztracenou věc zbavuje **výprosníka** povinnosti věc, nalezne-li se později, půjčiteli vrátit. **Výprosa (precarium)** se od jiných právních institutů liší především tím, že při výprose není dohodnuta doba, po kterou může výprosník bezplatně užívat půjčitelovu věc, takže ji **půjčitel** může žádat zpět kdykoli podle libosti. Jak jsem již uvedla, ruské zákonodárství tento institut již neužívá, nicméně obsahově termín ruští právníci a ruská právní věda zná, takže s překladem a hlavně pochopením obsahu institutu už podle názvu by neměl být problém.

---

³⁰ Zákon č. 89/2012 nový občanský zákoník

³¹ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rusky-jazyk/>

Byť nebyla výprosa výslovně starým občanským zákoníkem regulována, v judikatuře byl přesto rozdíl mezi ní a nájmem zmiňován již předtím, než nabyl účinnosti nový občanský zákoník, když o ní hovořil např. Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 22 Cdo 421/2001 ze dne 10. 10. 2002.

Takto definuje precarium jeden z ruských výkladových slovníků:

„**Прекарий** в римском праве форма обладания вещами и правами (обыкновенно недвижимостями и связанными с ними правами: пользования, права прохода, водопоя и др.), основанная на добровольной и безвозмездной уступке их со стороны собственника вещи или обладателя права по просьбе (откуда и название) лица, получающего пользование, и с правом взять в любое время обратно данное, иначе говоря владение из милости. Передача прекария совершалась без соглашения относительно способа и срока пользования. Этими признаками прекарий отличался как от дарения, так и ссуды, с которыми имеет в других отношениях много точек соприкосновения. Однако по постановлениям римского права прекарист имел юридическое владение вещами, даже в том случае, если стороны условились при передаче П. относительно того, что прекарист получит лишь держание.“³²

Vzhledem ke shora uvedenému se domnívám, že termín **прекарий** je ekvivalentní termínu **výprosa**. Nicméně pokud jde o text ustanovení samotného, termín **пůjčitel** bych s ohledem na vysvětlení v kapitole nahradila termínem **собственник** – vlastník, místo užitého **владелец** – držitel, vzhledem k tomu, že s ohledem na obsah ustanovení bude **пůjчителем** právě vlastník, nikoliv držitel. U držitele se jednak předpokládá užití práva pro sebe, jednak by mělo být specifikováno, jaká držba je předpokladem pro vznik výprosy, tedy např. držba řádná, zákonná apod. Druhou stranou tohoto vztahu je pak výprosník.

---

³² http://dic.academic.ru/dic.nsf/brokgauz_efron/83149. Dostupné dne 5.12.2014

Slovníček:

Výprosa	Прекарий
Půjčitel	Собственник
Výprosník	Прекарист

§ 2193 Výpůjčka

Smlouvou o výpůjčce půjčitel přenechává vypůjčiteli nezuživatelnou věc a zavazuje se mu umožnit její bezplatné dočasné užívání.³³

§ 2193 Договор ссуды (Договор безвозмездного пользования)

На основании договора о ссуде ссудодатель предоставляет ссудополучателю не потребляемую вещь и обязуется передать её ссудополучателю для безвозмездного временного пользования.³⁴

Komentář:

V případě **výpůjčky** je zásadním rozdílem skutečnost, že výpůjčkou dochází k přenechání určité věci do dočasného užívání bezúplatně, zatímco například **nájem** je úplatný, neboť **nájemce** se zavazuje platit pronajímateli nájemné, **výprosa** pak není časově omezená apod.

Právní úprava **výpůjčky** je v novém občanském zákoníku obsažena v §§2193 - 2200. Regulace výpůjčky v novém občanském zákoníku navazuje na úpravu podle starého občanského zákoníku, avšak nová úprava výpůjčky je podrobnější, což je zřejmé již z rozsahu úpravy. Zatímco ve starém občanském zákoníku byla obsažena ve čtyřech paragrafech, v případě nového občanského zákoníku jich je osm.

Podstata výpůjčky zůstala oproti předchozí právní úpravě nezměněna, když její podstatou je **bezúplatné přenechání věci jinému do dočasného užívání**, byť došlo k určité změně formulace základního ustanovení. K dočasnosti **výpůjčky** se vyjádřil např.

³³ Zákon č. 89/2012 nový občanský zákoník

³⁴ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rusky-jazyk/>. Dostupné dne 18.3.2015

Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 26 Cdo 35/2011, ze dne 8. 6. 2011, když dle jeho názoru "smlouva o výpůjčce, bránící půjčitelovi kdykoliv požadovat vrácení zapůjčené věci, nemůže být sjednána bez určení doby trvání výpůjčky [alespoň patřičným (o skončení výpůjčky pochybnosti nevzbuzujícím) vymezením účelu užívání zapůjčené věci]. Byť tedy smlouva o výpůjčce nevyžaduje zvláštní formu, musí z ní vedle **bezplatnosti** vyplývat **dočasnost** užívání věci. Sjednání doby trvání výpůjčky je tak podstatnou náležitostí smlouvy o výpůjčce. "Soud dále doplnil možnosti, jak lze dostat požadavku na určení doby trvání výpůjčky. Dle Nejvyššího soudu tak lze učinit "nejen uvedením určitého časového období (např. měsíců), popřípadě uvedením konkrétního dne, k němuž právní vztah z výpůjčky zanikne, ale i tak, že dobu trvání tohoto právního vztahu lze vázat na určitou objektivně zjistitelnou skutečnost, která sice není určitelná konkrétním datem, avšak lze z ní bez pochyb zjistit, kdy výpůjčka skončí; v době sjednání takovéto dohody nemusí mít účastníci jistotu, kdy takto sjednaná doba uplyne, avšak musí být jisté, že tato skutečnost nastane. Doby trvání výpůjčky lze případně sjednat i kombinací určitého časového období a objektivně zjistitelné skutečnosti, od níž dohodnuté časové období počíná běžet. Naproti tomu dohodnutou dobu zapůjčení nelze – vzhledem k předpokladu určitosti právního úkonu – vázat na okolnost, o níž není jisté, zda vůbec nastane.“

Právě **dočasnost a bezúplatnost** jsou ony podstatné znaky, o kterých hovořím v kapitole 1.2.2. této práce (str. 20).

Podíváme-li se do zákonodárství ruské federace, pak nyní je na místě právě úprava obsažená v § 689 a násl. ГКРФ, upravující institut **Договор безвозмездного пользования**, kde v odstavci 1) podává následující definice:

1. По договору безвозмездного пользования (договору ссуды) одна сторона (ссудодатель) обязуется **передать или передает вещь в безвозмездное временное пользование** другой стороне (ссудополучателю), а последняя обязуется вернуть ту же вещь в том состоянии, в каком она ее получила, с учетом нормального износа или в состоянии, обусловленном договором.

Jedná se tedy o tytéž podstatné znaky – **dočasnost a bezúplatnost**. Ruské zákonodárství stanoví, který majetek může být dán do výpůjčky – zemědělské pozemky a jiné přírodní objekty, firmy a jiné majetkové komplexy, budovy, zařízení,

доставные средства и другие вещи³⁵, которые не утрачивают свои природные свойства в процессе их использования (неиспользуемые вещи). Также так же законом определены и виды имущества, у которых взимание не допускается или оно ограничено, а особенности взимания сельскохозяйственных земель и других природных объектов.

Давайте сейчас рассмотрим различные толкования слов на содержание слова ссуда:

1) по Джефремову

Средства, предоставляемые в кредит юридическому или физическому лицу.

2) по Ожегову

Заем, предоставляемый какой-либо организации или отдельному лицу

3) по Энциклопедическому словарю

В гражданском праве - синоним займа; применяется также для обозначения операций по кредитованию.

4) по Финансному словарю

в гражданском праве договор о предоставлении во временное безвозмездное пользование имущества. Его участниками могут быть как граждане, так и организации. Отношения между гражданами в связи с предоставлением займа денег или вещей, определенных родовыми признаками, опосредуются договором займа. Если же участники заемных отношений - организации, их взаимоотношения оформляются самостоятельным договором наиболее часто встречающейся его разновидностью является договор банковского

---

³⁵ Статья 93.4. Особенности исполнения денежных требований по обязательствам перед Российской Федерацией, Бюджетный кодекс РФ

5) podle Ušakova

Заем, предоставленный в денежной или натуральной форме. Ссуда из банк а на ремонт дома. Беспроцентная ссуда. Безвозвратная ссуда. Срочная ссуда. Долгосрочная ссуда. Ссуда под проценты. Касса ссуд.

Je evidentní, že jednotlivé výkladové slovníky definují termín odlišně od § 689 a násl. ГК РФ, a pokud bychom je použili, např. bez znalosti přímého textu zákona, mohlo by dojít k chybnému či nepřesnému překladu.

Podíváme-li se do výkladového slovníku právníckého, najdeme definici přesnější:

Ссуда-по гражданскому праву РФ вещь (имущество), передаваемая в безвозмездное пользование (см. Договор безвозмездного пользования}. Вопреки его точному смыслу в ряде подзаконных нормативных актов РФ и отечественной юридической литературе термин ссуда употребляется как синоним займа, кредита. 36

U tohoto termínu nám tedy výkladové slovníky situaci neulehčily, neboť se zabývají výkladem termínu tak, jak je užíván v běžném životě a v hovorové řeči. Ani v českém jazyce nebude zřejmě laik v běžném hovoru užívat termínů – výprosa, zápůjčka, výpůjčka, ale zjednodušeně použije ve všech případech termín půjčky. Nicméně překládáme-li zákon, pak se přidržme toho, že v cílové právní kultuře tento termín existuje a je výslovně upraven. Autor (či autorka) překladu tento termín použil/a rovněž, pouze zaměnil/a název ustanovení s doplňujícím názvem v závorce.

---

³⁶ <http://enc-dic.com/legal/Ssuda-17195.html>. Dostupná 28.3.2015

Slovníček:

Vypůjčka	Договор безвозмездного пользования, ссуда
Půjčitel	Ссудодатель
Vypůjčitel	Ссудополучатель
Nezůžitelná věc	Непотребляемая вещь
Bezplatné dočasné užívání	Безвозмездное временное пользование

§ 2332 Pacht

Pachtovní smlouvou se propachtovatel zavazuje přenechat pachtýři věc k dočasnému užívání a požívání a pachtýř se zavazuje platit za to propachtovateli pachtovné nebo poskytnout poměrnou část výnosu z věci.³⁷

§ 2332 Аренда с правом на плоды предмета аренды

- (1) На основании договора аренды с правом на плоды предмета аренды арендодатель обязуется предоставить арендатору вещь во временное использование и потребление, а арендатор обязуется платить за это арендодателю арендную плату или предоставить соразмерную долю в доходе от вещи.³⁸

Komentář:

Rozdílně od nájmu, kdy má nájemce právo věc užívat, se pachtovní smlouvou zakládá pachtýři právo věc užívat i požívat. Základní ustanovení o **pachtovní smlouvě** se spokojuje s poukazem na pachtýřovo poživací právo, protože obsah tohoto práva dostatečně vyjasňuje ustanovení o poživacím právu v úpravě osobních společností. Předmětem **pachtu** může být tedy jen věc plodivá, plodonosná, přinášející výnos, ať již jsou výnosem plody naturální nebo civilní. Pravidelným rysem **pachtu** je pachtýřovo vlastní přičinění: pachtýř vlastní prací nebo jinou činností obhospodařuje věc tak, aby přinášela plody nebo užitky (výnos) a pachtýř si tento výnos přivlastňuje.

³⁷ Zákon č. 89/2012 nový občanský zákoník

³⁸ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rusky-jazyk/>. Dostupné dne 18.3.2015

Termínem **pacht** (lat. *Pactum*) se ve středověku označoval časově vymezený pronájem zemědělské půdy a zemědělských objektů. Vztah mezi zemědělcem, který si půdu pronajal (**pachtýř**), a vlastníkem půdy (**propachtovatel**) na rozdíl od pouhého nájemního vztahu s právem věc užívat, byl spojen i s právem věc požívat.

Jedná se tedy o znovuzavedení daného institutu do české právní úpravy. Pacht upravoval do konce roku 1950 zákon č.946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, který ve svém ustanovení § 1091 definuje institut **pacht** na rozdíl od institutu nájmu:

„Lze-li užívati pronajaté věci bez dalšího vzdělávání, nazývá se taková smlouva smlouvou nájemní; lze-li ji však užívati jen pílí a přičiněním, nazývá se smlouvou pachtovní. Byly-li smlouvou současně pronajaty věci prvního i druhého druhu; budiž smlouva posuzována podle povahy hlavní věci.“

Pacht navzdory svému archaickému původu a znění má využití i v současnosti, a právě z tohoto důvodu se tvůrci NOZ rozhodli tento institut do nové právní úpravy zahrnout. I když úprava zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, tento termín neznala, neznamená to, že by se takovéto vztahy v praxi nevytvářely. Vzhledem k tomu, že pacht má nejbližší k nájemnímu vztahu, jedná se o nájem hmotné či nehmotné věci, které se spojeno právě s právem předmět pronájmu požívat. Když tedy třetí osobě pronajmu prázdné nebytové prostory, bude se jednat o klasickou nájemní smlouvu. Nicméně pokud někomu pronajmu kompletně vybavenou restauraci a je zřejmé, že druhá smluvní strana bude tyto prostory a jejich zařízení využívat k výdělečné činnosti (bude tedy věc užívat a brát z ní užitky), bude se jednat o pacht. Je tedy zřejmé, že se pacht v reálném životě má své uplatnění (a vždy měl) a nová právní úprava tomuto institutu poskytuje zastřešení pod zákonný smluvní typ a časem příslušnou judikaturu k příslušným ustanovením zákona pro srozumitelnější a jednoznačný výklad právní úpravy. Právní úprava pachtu je zakotvena v ustanoveních § 2332 až § 2358 NOZ, přičemž je rozdělena do tří pododdílů (obecná ustanovení, zemědělský pacht a pacht závodu). Lze si samozřejmě představit, že výše pachtovného bude v závislosti na objemu výnosu pohyblivá. Taktéž si lze kromě pachtovného v penězích představit pachtovné ve formě poměrné části výnosu z předmětu pachtu nebo kombinace uvedených.

Vzhledem k právu k plodům u pachtovního vztahu je přirozeně omezen předmět pachtu, kterým může být pouze věc plodivá, plodonosná, přinášející výnos, ať již jsou výnosem plody naturální nebo civilní. Výnos může být řádný i mimořádný (běžně

nepředpokládaný). Typickým znakem pachtu je pachtýřovo právo a povinnost současně věc pachtu vlastní prací nebo jinou činností obhospodařovat tak, aby přinášela plody nebo užitky a pachtýř si tento výnos přivlastňuje. Tento požadavek je upraven v ustanovení § 2336 NOZ jako povinnost péče řádného hospodáře.

V zákonodárství Ruské federace existuje termín **аренда** (лат. ar-rendare - отдавать внаймы), který je definován jako dočasné a úplatné užití majetku. Na základě nájemní smlouvy se pronajímatel zavazuje poskytnout nájemci majetek do dočasného držení a užívání za úplatu za účelem samostatné podnikatelské činnosti nebo za jiným účelem. Nájem je možné realizovat ve všech odvětvích národního hospodářství a ve vztahu ke všem druhům majetku. Pronajaty mohou být půda, přírodní zdroje, majetek firem, společenství, soubory majetku nebo jiný majetek, který nájemce potřebuje pro svou samostatnou podnikatelskou či jinou činnost. Termín je definován v § 606 a násl. ГК РФ, v následujících ustanoveních pak najdeme definice jednotlivých druhů nájmu.

V tomto případě, pokud tedy chceme odlišit termín pacht od nájemní smlouvy, musíme podstatný znak, který odlišuje pacht od nájmu a kterým v tomto případě bude **požívání věci**, popsat přímo do názvu tohoto institutu.

Slovníček:

Pacht	Договор аренды с правом на пользование плодами
Zemědělský pacht	Договор аренды земельного и лесного участков
Pacht závodu	Договор аренды предприятия
Pachtýř	Арендатор
Propachtovatel	Арендодатель
Pachtovné	Арендная плата
Propachtovat	Передать в аренду
Propachtovaná věc	Арендованная вещь
Řádný hospodář	Заботливый хозяин

Inventář	Инвентарь
Ročně pozadu	
Dobytnost pohledávky	Востребовательность дебиторской задолженности

§ 2390 Zápůjčka

Přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce³⁹

§ 2390 Заём

В случае, если займодавец предоставит заемщику заменимую вещь для того, чтобы он ей пользовался по своему желанию, и через некоторое время вернул вещь того же рода, то возникнет договор займа.⁴⁰

Komentář:

Osnova NOZ se vrací ke klasickému označení **zápůjčka** (pojem je konstruován a contrario k výpůjčce). S tím souvisí i označení smluvních stran jako **zapůjčitele** a **vydlužitele** proti doposud užívanému **věřitel a dlužník** v předchozí právní úpravě. Zápůjčena může být jakákoliv věc, u které je rozhodující počet, míra nebo váha (např. zlato, obilí), a nikoli její individualita (např. kniha, obraz). Se zastupitelnou věcí je možno libovolně nakládat, neboť předmětem závazku je vrácení jiných věcí, avšak téhož množství a druhu. Vydlužitel tak může věc spotřebovat, např. utratit, či zcizit, např. prodat nebo darovat.

Co se hodnoty věci týče, NOZ v případě peněžité zápůjčky stanoví, že pokud se mají peníze vrátit v jiné než poskytnuté měně, má se splacená hodnota rovnat hodnotě poskytnuté. U nepeněžité zápůjčky pak uvádí, že se vrací věc stejného druhu, přičemž nezáleží na tom, zda cena věci mezitím stoupla nebo klesla. Pokud by byl vydlužitel zavázán vrátit věc jiného druhu, pozor, jednalo by se o smlouvu směnnou. Bude-li

³⁹ Zákon č. 89/2012 nový občanský zákoník

⁴⁰ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rusky-jazyk/>. Dostupné dne 18.3.2015

naopak předmětem smlouvy individuálně určená věc, jednalo by se o jiný smluvní typ, a to dle povahy např. o výpůjčku, nájem, pacht či výprosu.

Pro uzavření smlouvy o zápůjčce se nevyžaduje písemná forma. Smlouva tak může být uzavřena ústně i faktickým chováním. Je však třeba si uvědomit eventuální problémy s dokazováním (např. o výši předané peněžité zápůjčky, dohodnuté úplatě apod.) v případě uzavření smlouvy o zápůjčce jinou než písemnou formou. Bude tak výlučně záležitostí smluvních stran, jak si případné riziko potíží s dokazováním vyhodnotí a zda se rozhodnou, že jej podstoupí. **Smlouva o zápůjčce** vzniká až předáním věci, a nikoli pouhou dohodou stran o jejím obsahu (čímž se zásadně liší od smlouvy o úvěru). Pokud by strany smlouvy o zápůjčce pouze dohodly, že věc bude odevzdána později, bude mít taková smlouva povahu smlouvy o smlouvě budoucí.

Podstatnou náležitostí smlouvy o zápůjčce není určení doby, kdy má být věc vrácena. Pokud však nebude splatnost dohodnuta, nově se stanoví, že bude závislá na vypovězení smlouvy. Výpovědní doba přitom činí, není-li o výpovědi ujednáno nic jiného, šest týdnů. Vydlužitel však může, jestliže nebyly ujednány žádné úroky, splatit zápůjčku i bez výpovědi. V praxi bude obvyklé, že vrácení zápůjčky bude dohodnuto ve splátkách. NOZ pamatuje na případy prodlení vydlužitele s úhradou splátek. Zapůjčitel dává možnost od smlouvy odstoupit a požadovat splnění dluhu i s úroky, a to buď při prodlení s vrácením více než dvou splátek nebo jedné splátky po dobu delší než tři měsíce.

V zákonodárství Ruské federace je institut půjčky či zápůjčky upraven v §807 a násl. ГК РФ, kde se říká:

По договору займа одна сторона (займодавец) передает в собственность другой стороне (заемщику) деньги или другие вещи, определенные родовыми признаками, а заемщик обязуется возвратить займодавцу такую же сумму денег (сумму займа) или равное количество других полученных им вещей того же рода и качества. Договор займа считается заключенным с момента передачи денег или других вещей.⁴¹

Je tedy zřejmé, že obsahově se v základní definici oba pojmy shodují. Podrobnější úprava některých dalších podmínek se sice liší, ale podstatné rysy jsou

---

⁴¹ § 807 ods. 1 ГК РФ

shodné. Patří k nim: zapůjčená částka nebo množství zastupitelných věcí, doba zápůjčky, dohodnutý úrok.

Občanský zákoník Ruské federace navíc stanoví, kdy musí být smlouva uzavřena v písemné formě – je to v případě, kdy zapůjčená částka převyšuje desetinásobek minimální mzdy nebo v případě, kdy zapůjčitelem je právnická osoba, a to bez ohledu na výši zapůjčené částky. Rovněž výpovědní doba je kratší než v českém právu, zatímco u nás, není-li dohodnuto jinak, je výpovědní doba šest týdnů, v ruském zákonodárství je 30 dnů. Rovněž tak pokud jde o úplatnost půjčky, české právo připouští sjednání úroků při peněžité půjčce, jejich dojednání ale není obligatorní. Při nepeněžité půjčce lze místo úroků dojednat plnění přiměřeně většího množství nebo věci lepší jakosti, ale téhož druhu. Ruské zákonodárství naopak stanoví, že půjčka může být bezúročná pouze v případě, pokud zapůjčená částka nepřevyšuje desetinásobek minimální mzdy a nebude poskytnuta za účelem podnikání ani jedné ze stran nebo pokud předmětem zápůjčky budou jiné věci než peněžní prostředky. Ve všech ostatních případech, i pokud nebude úrok ve smlouvě dohodnut, bude zápůjčka úročena podle výše bankovních úroků v místě obvyklých, a to denní sazbou.

Všechny tyto drobné odlišnosti však už nemají vliv na podstatné rysy půjčky, a je tedy termín **займ** použit zcela správně.

Slovníček:

Zápůjčka	Заём
Peněžitá zápůjčka	Денежный заём
Nepeněžitá zápůjčka	Неденежный заём
Zapůjčitel	Займодавец
Vydlužitel	Заёмщик
Zastupitelná věc	Определённая родовыми признаками вещь
Přiměřené množství	Соразмерное количество
Splatnost	Срок платежа
Výpovědní doba	Срок расторжения договора

§ 2707 Výměnek

(1) Smlouvou o výměnku si vlastník nemovité věci vyměňuje v souvislosti s jejím převodem pro sebe nebo pro třetí osobu požitky, úkony nebo práva sloužící k zaopatření na dobu života nebo na dobu určitou a nabyvatel nemovité věci se zavazuje zaopatření poskytnout. Není-li stanoveno nebo ujednáno jinak, rozhoduje pro obsah práv výměnkáře místní zvyklost.

(2) Podle obsahu právního jednání, kterým byl výměnek zřízen, se na smlouvu o výměnku použijí také ustanovení o právech, ze kterých se výměnek skládá, zejména o služebnosti bytu nebo o důchodu.⁴²

§ 2707 Пожизненное содержание с иждивением

(1) По договору пожизненного содержания с иждивением собственник недвижимого имущества в связи с его передачей согласовывает для себя или для третьего лица содержание, действия или права необходимые для иждивения в

⁴² Zákon č. 89/2012 nový občanský zákoník

течении жизни или на определенный период времени, а приобретатель недвижимого имущества обязуется предоставить иждивение. Если не указано или не согласовано иное, то относительно содержания прав лица, оформляющего пожизненное содержание в иждивением решающее значение имеют местные обычаи.

(2) В зависимости от содержания правового действия, на основании которого было учреждено пожизненное содержание с иждивением к договору пожизненного содержания с иждивением также применяются положения о правах из которых пожизненное содержание с иждивением состоит, прежде всего о сервитутах на квартиру или о ренте.⁴³

Komentář:

Smlouvu o výměnku upravoval ještě zák. č. 141/1950 Sb. (§ 181 a násl.), posléze byla z občanského zákoníku při socializaci občanského práva v r. 1964 vypuštěna. Některé právní soustavy řadí výměnek mezi práva věcná, podle jiných se výměnek řadí mezi práva obligační. Příkladem může být na jedné straně pojetí našeho občanského zákoníku z r. 1950, na druhé straně úprava švýcarská nebo polská. Současná právní úprava pojetí, k němuž se přiklonil vládní návrh občanského zákoníku z r. 1937 a k němuž tíhla relevantní literatura již dříve.⁴⁴ Ve shodě s předválečným návrhem se i osnova nového občanského zákoníku přiklání k pojetí, podle něhož není namístě spojovat výměnek jen se zřízením věcného břemene a podle něhož není důvod omezovat možnost zřízení jen na případ odstoupení nemovité věci spojené co do účelu s činností v zemědělství (jak výměnek upravil zákoník z r. 1950 nebo jak výměnek dosud upravuje polské právo). Zřizuje-li se **výměnek** smlouvou jako reálné břemeno, pak ovšem platí pro jeho vznik ustanovení o reálných břemenech a výměnek vzniká až zápisem do katastru nemovitostí. Vzhledem k povaze výměnku je právo na výměnek jako celek nezczizitelné a neděditelné. **Výměnkář** může postoupit jen své právo na dospělou dávku, pokud z její povahy plyne, že může být předmětem

⁴³ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rusky-jazyk/>. Dostupné dne 18.3.2015

⁴⁴ Krčmář, J., Právo občanské. III. Právo obligační, 3. vydání, Praha: Všehrd, 1936, s. 384

právního obchodu.⁴⁵ **Výměnek** obvyklé zahrnuje různá dílčí plnění (zajištění bydlení, naturální a relativně peněžité dávky, případně různé služby), proto mají být podle potřeby na výměnek aplikována i ustanovení o právech, z nichž se výměnek skládá. Osnova pamatuje na zvláštní případy, kdy změna okolností nutně vyvolává potřebu změnit v zájmu výměnkáře nebo v zájmu osoby zavázané k výměnku práva nebo povinnosti, založené smlouvou o výměnku. Tyto okolnosti jsou dvojího druhu. Předně může dojít na straně výměnkáře ke krátkodobé změně poměrů v důsledku nemoci nebo úrazu apod. V těchto případech vznikne osobě zavázané z výměnku povinnost pomoci výměnkáři nezbytnými úkony, i když ji k tomu smlouva o výměnku nezavazuje. Jde o konkretizaci zásady, ukládající každému povinnost jednat ve shodě s dobrými mravy. Situace se vždy posuzují podle konkrétních okolností jednotlivého případu. Povinnosti pomoci výměnkáři v nouzi nad rámec smluvních ujednání se osoba zavázaná z výměnku může zprostit tím, že zajistí, aby byl výměnkář umístěn v zařízení, kde o něho bude dočasně postaráno. Náklady takového pobytu si ovšem výměnkář hradí sám v těch případech, kdy osoba zavázaná z výměnku není k jejich úhradě smluvně vázána.

Zákonodárství Ruské federace tento institut upravuje, a to konkrétně v §601 a násl. ГК РФ:

1. По договору пожизненного содержания с иждивением получатель ренты - гражданин передает принадлежащие ему жилой дом, квартиру, земельный участок или иную недвижимость в собственность плательщика ренты, который обязуется осуществлять пожизненное содержание с иждивением гражданина и (или) указанного им третьего лица (лиц).

2. К договору пожизненного содержания с иждивением применяются правила о пожизненной ренте, если иное не предусмотрено правилами настоящего параграфа.⁴⁶

Výměnek neboli smlouva o doživotním zaopatření, pokud bychom použili doslovný překlad, si klade za cíl zajistit jedné straně důstojné stáří a druhé straně dává

---

⁴⁵ Sedláček, J., *Obligační právo II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních*, Právník: Brno, 1926, s. 182

⁴⁶ § 601 a násl. ГК РФ

možnost získat movitá i nemovitý majetek. **Výměnek** tedy předpokládá v ruském zákonodárství existenci vlastnictví nemovitosti, např. domu, bytu, zemědělského pozemku. Zaopatření je vázáno na osobu výměnkáře, takže s jeho smrtí zaniká. Nabyvatel nemovité věci může mít různé povinnosti včetně odívání, stravování a bydlení výměnkáře, ale může mít i povinnost platit výměnkáři náboženské služby, a to např. včetně pohřbu.⁴⁷ Stejně jako v českém právu může být doživotní zaopatření zaměněno peněžitým důchodem nebo naturálními dávkami, české zákonodárství však tuto možnost váže na rozhodnutí soudu v případech, kdy nelze spravedlivě požadovat pokračování naturálního plnění a strany se nedohodnou, může tak však učinit i bez návrhu.⁴⁸ **Výměnek** může být ukončen kdykoliv, pokud ze strany nabyvatele nemovitosti dojde k porušení podmínek smlouvy. Na rozdíl od české úpravy se ruská zabývá i výší poskytovaného zaopatření, které musí činit nejméně dvojnásobek životního minima. Pokud by činil méně, byla by uzavřená smlouva neplatná.⁴⁹ Ruská úprava také umožňuje nemovitou věc zatížit zástavou či jinak a musí se o ni starat tak, aby se její cena nesnížila.⁵⁰

Jsou tedy určité rozdíly v některých podmínkách, které smlouva o doživotním zaopatření může obsahovat, podstatné znaky jsou však **shodné** - existence nemovitého majetku, vázanost na osobu výměnkáře, poskytnutí zaopatření, možnost přeměny naturálního plnění na peněžité dávky za splnění zákonem daných podmínek.

---

⁴⁷ § 605 ГК РФ

⁴⁸ § 2710 zákona č. 89/12 Sb.

⁴⁹ Алексеев С. С. *Гражданское право*. М.: Проспект, 2012. ISBN 978-5-392-03276-1. ст. 536

⁵⁰ Сергеев А. П. *Гражданское право*. В 3-х тт. Т. 2. М.: РГ-Пресс, 2012. ISBN 978-5-9988-0067-2. ст. 880

Slovníček:

Výměnek	Пожизненное содержание с иждивением
Výměnkář	Получатель ренты
Nabyvatel nemovité věci	Приобретатель недвижимого имущества
Zaopatření	Иждивение
Místní zvyklost	Местный обычай
Veřejný seznam	Публичный реестр
Naturální plnění	Исполнение в натуральной форме
Zaopatřovací zařízení	Учреждение для обеспечения иждивения

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci nazvané *Problematika překladu právní terminologie nového občanského zákoníku do ruského jazyka* jsem se zaměřila na termíny práva závazkového a zabývala jsem se problematikou překladu odborného právního textu, v tomto případě textu nového občanského zákoníku. Cílem práce bylo seznámení se s problematikou nové právní terminologie, která vznikla spolu s novou právní úpravou občanského práva v České republice, a pokusit se vytvořit adekvátní a ekvivalentní překlad některých právních termínů z tohoto odvětví.

První kapitoly práce jsou teoretické a je v nich velmi stručně shrnuta problematika překladu odborného textu, tedy zejména co to je odborný text, problematika ekvivalentnosti, adekvátnosti překladu.

Další kapitola je věnována jazyku práva a právní terminologii v této oblasti. Zvláště jsou pak zmiňovány slovníky, které mají k dispozici překladatelé odborných právních textů, překládají-li z jazyka ruského do jazyka českého a naopak. V kapitole se zmiňuji pouze o nových publikacích, které mají naši překladatelé k dispozici a které se vztahují bezprostředně k dané problematice, tedy k nové právní terminologii. Zmiňuji také učebnice, které slouží studentům translologie. Bohužel je třeba konstatovat, že ani očekávaná učebnice, jejíž vydání bylo avizováno Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy, nesplnila zcela očekávání, protože v ní užitá terminologie byla krátce po jejím vydání již zčásti překonána novým občanským zákoníkem. Co se týká výkladových slovníků či slovníků právnických, je třeba při jejich použití být velmi obezřetný. Užití výkladových slovníků pro překladatele, neznalého odborné právní terminologie, může být v některých situacích spíše komplikací než pomůckou, neboť tyto slovníky nejsou zbaveny užití termínů, které pro člověka nezběhlého v oboru budou špatně srozumitelné.

V praktické části jsem se pokusila na některých ustanoveních té části nového občanského zákoníku, která je věnována relativním majetkovým právům, nalézt vhodné ekvivalenty pro právní termíny tak, aby byly co nejvíce adekvátní a vystihovaly obsah termínu a současně, aby byly pochopitelné a srozumitelné. Protože problematika je velice obsáhlá a odlišná od naší právní úpravy, mohla jsem se s ohledem na

předpokládaný rozsah práce věnovat skutečně jen několika málo termínům. Přitom právě oblast občanského práva a adekvátní překlad do ruského jazyka je důležitý nejen z pohledu rusky hovořících občanů, kteří žijí na území našeho státu a spadají tak pod naši jurisdikci, ale i vzhledem k tomu, že nový občanský zákoník upravuje i oblast, která se dříve nazývala obchodní právo, přináší mnoho změn do oblasti práva rodinného a dědického, což dnes u řady rodin může být velmi podstatné.

Jako nejvíce problematická se ukázala absence slovníků právní terminologie, které by nejen termíny přeložily, ale i dokázaly vyložit tak, aby překladatel nebyl nucen studovat množství sekundární literatury, aby daný termín pochopil a následně našel adekvátní ekvivalent v českém jazyce. Je jasné, že takovéto slovníky budou vznikat velmi obtížně a zřejmě po nich nebude velká poptávka, ale už z přístupu zadavatele překladů NOZ k otázce vytvoření společného terminologického slovníku je zřejmé, že pokud nebudou existovat specialisté na právní překlady a nezmění se přístup nejvyšších orgánů státu k otázkám kvalifikace a specializace překladatelů, může dojít ke vzniku velkých škod, jež se budou obtížně napravovat. Právě zmiňovaná oblast dokumentuje neprofesionalitu v přístupu k zadávání a šetření na nepravém místě.

Cílem práce bylo seznámit se s odbornou literaturou, která se zabývá problematikou překladu právních textů, s aktuální právní terminologií a možnostmi jejího překladu. Původně jsem měla v úmyslu zabývat se i daleko podrobněji a ve větším rozsahu porovnáním překladu, který byl zpracován na základě veřejné zakázky ministerstva spravedlnosti, co do užití právních termínů, bohužel vzhledem k tomu, že ministerstvo zpřístupnilo překlad veřejnosti teprve po mém dotazu dne 18. 3. 2015, neměla jsem k tomuto dostatek časových možností se s textem podrobně obeznámit. Toto téma pak může být námětem pro další zkoumání, neboť mám za to, že již pouhým exkursem do několika ustanovení bylo zjištěno, že překlad není zcela přesný.

РЕЗЮМЕ

Гражданское право – это система правовых норм, регулирующих имущественные и связанные с ними личные неимущественные отношения. Эти отношения основанные на автономии и имущественной самостоятельности их участников с помощью метода юридического равенства сторон в целях наделения частных лиц возможностями самоорганизации их деятельности по удовлетворению своих потребностей и интересов. Этот термин обозначает систему правовых норм (право в объективном смысле), соответствующую ей совокупность нормативных актов (гражданское законодательство), гражданско-правовую (цивилистическую) науку, или доктрину, т.е. учение о гражданском праве - систему знаний о гражданско-правовых явлениях и учебную дисциплину - курс преподаваемый в юридических вузах.

Начало этой отрасли права связано с римским "цивильным правом" (лат. *jus civile*), под которым понималось право исконных римских граждан, жителей городов-государств. Процесс рецепции (заимствования) римского частного права европейскими правовыми порядками помогал переносу этого понятия в современную юридическую терминологию (нем. *Zivi-Irecht*, фр. *droit civil*, англ. *civil law*), где оно вместе с тем получило другое содержание.

Отношения по этому закону возникают по воле самих участников, руководствующихся при этом своими, частными интересами. Поэтому гражданское право с принципом юридического равенства и самостоятельности сторон, считается синонимом частного права.

В России частное право как область, закрытая для произвольного, всеобъемлющего вмешательства государства, существовало лишь с конца 60-х гг. XIX в., после реформ Александра II, до 1918-1920гг. В дореволюционном русском и современном гражданском праве РФ никогда не обособлялось торговое право, что составляет его важную особенность в сравнении со многими западноевропейскими правовыми порядками.

Основные начала единого частного права в систематизированном виде теперь законодательно закреплены гражданским кодексом РФ - федеральный закон № 51-ФЗ от 30 ноября 1994 г. в редакции следующих изменений.

Каждая правовая система имеет свои источники. Понятие «источники права» было введено две тысячи лет назад Титом Ливием. Источники это внешняя форма существования содержания норм права. В континентальной Европе, большинстве латиноамериканских стран, некоторых странах Азии (например, Японии и Таиланде) источниками гражданского права являются гражданские и торговые кодексы, построенные по пандектной либо институциональной системе, а также иные законодательные акты. Дополняет их судебная практика, которая хотя формально и не может противоречить закону, но, комментируя и конкретизируя его, фактически создаёт новые правовые нормы. Показательным примером, что касается правовой системы Чешской республики, являются например приговоры Конституционного суда, которые в некоторых случаях изменили смысл действующих законов.

К источникам гражданского права относят также и обычаи гражданского оборота, применяемые судами в случаях, когда отсутствует законодательно установленная норма либо обобщение судебной практики.

Гражданское право Российской Федерации, как и гражданское право Чешской республики, относятся к континентальному праву. Оно включает в себя положения германского и французского гражданских кодексов. В настоящее время гражданско-правовые отношения регулируются прежде всего Гражданским кодексом России, а также другими федеральными законами, затрагивающими вопросы гражданского права (например, об обществах с ограниченной ответственностью, об акционерных обществах).

К источникам гражданского права в РФ принадлежат общепризнанные принципы и нормы международного права, а также международные договоры РФ (ч.4 ст. 15 Конституции РФ), конституция РФ (ч.2 ст.4, ст. 15 Конституции РФ), гражданское

Законодательство т.е. Гражданский Кодекс, федеральные законы, принятые в соответствии с ГК, правовые акты (указы Президента, постановления Правительства и т. д.); 5) Обычаи (ст.5 ГК), акты органов власти и управления субъектов Российской Федерации и органов местного самоуправления, локальные нормативные акты юридических лиц, действующие нормативно-правовые акты РСФСР и СССР. Следует также отделять термины «гражданское законодательство» и «источники права»; так, «гражданское законодательство» находится в ведении Российской Федерации, но не субъектов федерации.

Чешское гражданское право произошло после бархатной революции большими изменениями которые были завершены в 2001 г., когда был оформлен и поддержанный правительством конкретный замысел.

Проект нового Гражданского кодекса создала группа авторов, которую возглавлял профессор Юридического факультета Западно-чешского университета в Пльзени Карел Элиаш. Работа над кодексом началась в 2000 году при министрах юстиции Отакаре Мотейле и позже Ярославле Буреше. Законопроект позже был предоставлен для изучения широкой общественности.

Изменения колоссальные и очень обширные, то есть изменения коснулись всех 8 разделов: Общие положения, Право наследства, Право о семье, Право о договорах, Право о собственности, Право на возмещение ущерба, Международное право, Права Учреждений и Корпораций (под этот закон подпадают все юридические лица: ЧР, ООО, Акционерные общества и т.д.)

Авторы нормы поставили перед собой цель – перенять весь положительный опыт европейских государств и создать кодекс, соответствующий нормам ЕС. Кодекс зиждется на трех столпах – семья, собственность, договор. Кодекс стал принципиально новым правовым подходом к частной жизни. Больше пространство отводится для выражения воли конкретного человека. До моментаб кгда гражданский кодекс вступил в силу, любое самое банальное отклонение от предписаний чревато признанием недействительности документа или незаконности действий. Добиться такого вердикта мог, кто угодно. Новый Гражданский кодекс отступает от данного принципа. Во главу угла ставится

свобода конкретного человека, уважение к его взглядам и естественным правам, что находится в согласии с принятым конституционным порядком.

Что касается семьи, было отстранено раздробление регулирования частного права. Исчез самостоятельный закон о семье, вступивший в силу в 1964 г. Семейное право возвращается в Гражданский кодекс в качестве главного определения частной жизни.

касающееся разделения имущества при разводах. Была введена статья, которая разрешает составление брачного контракта и после заключения брака при обоюдном желании сторон. Это поможет решить многие семейные проблемы. Ведь уже в браке можно договориться кто и чем владеет, и если все же придется подвать на развод. Во время законодательных работ, пользуясь возможностью высказать замечания по поводу закона, Чешская епископская конференция предложила не вносить изменений в систему заключения браков в Чехии. Чешская епископская конференция протестует против возможной отмены ныне существующей церковной формы заключения брака. В проект кодекса включены два варианта. Первый предусматривал заключение брака только в присутствии двух свидетелей и государственного чиновника. Чешская епископская конференция расценивала это, как возвращение к тоталитарным порядкам, когда церковные браки были запрещены. Вторая версия данной статьи Гражданского кодекса предусматривала церковные браки и одновременно разрешала проводить обряды любым церквям, даже незарегистрированным в Чехии, что также вызывало недоумение духовных. Здесь необходимо напомнить, что в Чехии действовало решение правительства с 2001 года, признающее действительными только браки, зарегистрированные государственной инстанцией. Если остал бы в новом кодексе первый вариант, то фактически ничего не изменилось. При этом проведение церковного обряда бракосочетания никто не запрещал. Интересным можно считать, что стержневым и веским аргументом в конце концов было, что и в России сегодня существуют подобные правила. В новом Гражданском кодексе черным по белому написано, что церковные браки не имеют юридической силы. А в России намного больше верующих, чем в Чехии. Узаконивание церковного бракосочетания в Чехии состоялось в 1992 году и это считается достижением «бархатной революции».

Именно по этой причине в проекте Гражданского кодекса и появился второй вариант, дающий юридическую силу и церковным бракам. В проект закона были введены и другие изменения. Ныне в Чехии существует возможность составления брачного договора, регулирующего имущественные вопросы, лишь до официальной регистрации супружества. Если этого не произошло, то имущество считается общим и в случае развода сторонам придется договариваться. Всем хорошо известно, что часто в этом процессе играют роль эмоции и желание хорошенечко „насолит“ своей бывшей половине. Статья нового Гражданского кодекса дает возможность решить имущественный вопрос заранее, когда проблемы в супружестве только-только начали появляться.

Что касается права собственности в Чешской Республике, то оно также исходило из норм 60-х. Защита прав собственности у нас была весьма слабая. Например, в Швейцарии, Германии или Италии соответствующие параграфы намного обширней и тщательней проработаны. Например, большое внимание уделено соседским правам. Эту часть закона была поднята на европейский уровень. Ну, а что касается договоров, то эта область права в Чехии была разделена до 1 января 2014г. между Гражданским кодексом и торговым правом. Когда заключался договор, то часто было трудно определить, какими законами необходимо руководствоваться. В новой норме уже объединено торговое право с Гражданским кодексом.

Коснемся изменений в некоторых отдельных областях. Например, наследственное право в Чехии было изуродовано даже в большей степени, чем в СССР, с которого тогда брали пример. Чешское наследственное право, например, не знало такого понятия, как **наследство с льготами**, в Чехии невозможно было установить отдельного наследника части имущества. Чешское законодательство было упрощено и препятствовало владельцу распорядиться имуществом так, чтобы между наследниками в будущем не возникали споры. Они не были обязаны соблюдать принцип разделения имущества установленный в завещании его изначальным владельцем. Наследники вполне могли вести длительные споры по этому поводу.

Новый Гражданский кодекс в Чехии нацелен также на защиту прав потерпевшей стороны. Например, вы не заметили какое-то положение договора, напечатанное в объемном договоре мелким шрифтом – не ваша вина, нужно было сформулировать и преподнести его так, чтобы не было никаких сомнений, что вторая сторона его заметит.

В договоры включается специальная статья о том, что если какое-либо одно положение договора окажется недействительным, то в остальном договор действует. Теперь это будет заложено в кодексе и будет действовать автоматически. Расширяются права и возможности покупателя, который выявил скрытые дефекты в покупке.

Вводятся новые термины – так наз. *výroga* – вид ссуды без установленного точного срока возврата денег или вещи. При строительстве новых объектов устанавливается гарантийный срок на качество строения и устранение выявившихся дефектов в течение 5 лет после приемки строения заказчиком (сегодня – 3 года). При строительстве заказчик вправе потребовать проведение расчета в виде оплаты за оговоренные этапы строительства.

Участниками регулируемых гражданско-правовых отношений являются физические лица (граждане, иностранцы, апатриды и бипатриды), юридические лица, государство (в качестве унитарного и административно-территориальных единиц), а также муниципальные образования. Иностранные граждане, лица без гражданства и иностранные юридические лица пользуются равными правами с чешскими физическими и юридическими лицами, если ограничения их прав не установлено законом. Признание физических и юридических лиц означает наделение их правоспособностью, то есть возможностью участия в гражданских правоотношениях. К тому же существует возможность замены одного субъекта (участника) гражданского правоотношения другим, т. е. правопреемственность. Существует два типа правопреемственности — сингулярное, то есть преемственность в каком-то одном конкретном правоотношении, и универсальное, преемственность всех прав и обязанностей.

В соответствии со свободой заключения договоров в гражданском праве договоры могут заключаться как предусмотренные законом, так и не предусмотренные, но не противоречащие общим целям и принципам гражданского права, таким как **добрые нравы** и т. д.

Равенство сторон предусматривает невозможность предопределения поведения одной стороны отношений другой только в силу занимаемого ею в этом правоотношении положения (как, например, в административном или уголовном праве), а взаимная оценка подразумевает недопустимость постороннего вмешательства в процесс оценки сторонами выгод от заключаемого договора, что чаще всего реализуется в свободном установлении сторонами его цены и других условий.

Есть существенные послабления в организации объединений и предприятий, например, не нужен Уставной капитал при регистрации ООО (теперь он составляет 1 чешскую крону), но есть и осложнения, например, если ООО открывается по доверенности, тогда все эти доверенности должны быть сделаны посредством нотариального собрания (то есть не приезжая в Чехию уже фирму не откроешь). Также, в соответствии с новыми требованиями Закона, нотариус может сам записать "новоиспеченную" фирму в Торговый реестр, это значительно ускоряет процесс открытия.

Изменились требования при записи недвижимости в Кадастровый реестр. В настоящее время не требуется внесение в кадастр большого количества копий договоров, как было раньше, теперь достаточно одной заверенной копии. И из кадастра недвижимости уже не получите заверенную копию договора купли-продажи, а лишь только письменное подтверждение установленного образца. Далее, заявление в кадастр недвижимости можно заполнить в электронной форме, что значительно упрощает работу. Увеличились сроки регистрации недвижимости в кадастре, теперь они будут не менее 1 месяца. Также требуется четкая классификация недвижимости при регистрации, если она будет регистрироваться в соответствии с Законом о собственности на недвижимость или же в соответствии с Гражданским законодательством.

Новый Гражданский кодекс соответствует всем нормам законодательства страны, которая живет в Европейском Союзе. Мирозрение, самовыражение, личная свобода человека - вот что самое главное в жизни современного европейца. Именно на это делает акцент новый гражданский кодекс.

Впервые в Чехии была опубликована русскоязычная версия основных пунктов нового Гражданского кодекса ЧР в приложении к газете Пражский телеграф

Целью выпуска первого в Чехии перевода основных положений нового

Гражданского кодекса ЧР на русском языке было помочь русскоязычным жителям Чехии лучше ориентироваться в своих правах и обязанностях. По словам Юлии Гуцул, новая публикация является частью долгосрочного проекта

издательства под названием «Защити свои права!», в рамках которого на страницах газеты публикуются ответы чешских юристов на вопросы русскоязычных жителей Чехии. Первая глава посвящена определению проблематики перевода научного стиля в целом, адекватности и эквивалентности перевода и также методики работы переводчиков.

Во второй главе представлен научный стиль с точки зрения морфологии, лексикологии и синтаксиса.

Третья глава посвящена языку права, юридической терминологии. Она коснулась немножко истории и вторая часть посвящена словарям, созданным в Чешской Республике в области русско-чешского и чешско-русского перевода юридических терминов.

В четвертой главе я попробовала перевести с русского на чешский язык некоторые статьи

В заключении излагаются основные выводы, а также намечаются перспективы дальнейшего исследования. В конце можно прийти к выводу, что проблема адекватного восприятия терминов права участниками правовой

коммуникации очень важна. По общему мнению, язык права в целом и, прежде всего, правовая терминология непонятны адресатам правовых предписаний. Из за трудности понимания терминологии права необходимо, чтобы нормативные акты были понятны не только профессионалам, но и тем, кто должны с ними работать, соблюдать их.

Переводчику необходимо помнить, что текст юридического перевода будет использоваться в рамках другой правовой системы, а, значит, использовать характерные для её юридические формулировки.

Однако было бы ошибочно полагать, что для успешного перевода достаточно в совершенстве освоить юридическую терминологию. Безусловно, на примере юридического перевода можно совершенно точно утверждать, что необходимо ещё ориентироваться в культурных особенностях носителей исходного языка, поскольку право является областью, связанной с социально-политическими и культурными особенностями страны.

Бытует мнение, что для перевода достаточно иметь филологическое образование и малейшее знание языка, но это вовсе не так, ведь труд переводчика- процесс тяжелый, творческий. Перевод юридических документов должен быть проверен юристом.

SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK

ABGB	Všeobecný zákoník občanský z r.1811
AV ČR	Akademie věd České republiky
ČR	Česká republika
EÚ	Evropská unie
EHS	Evropské hospodářské společenství
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb. nový občanský zákoník
UNIDROIT	Mezinárodní ústav pro sjednocování práva soukromého (anglicky International Institute for the Unification of Private Law)
ГК РФ	Гражданский кодекс Российской Федерации
УПК	Уголовно процессуальный кодекс

BIBLIOGRAFIE

České zdroje:

BRANDEBURGOVÁ, M., BARTOŇOVÁ, V., ČEBOTAREV, V., HUŠKOVÁ, E. KRIVOŠÍKOVÁ, E., LAISKOVÁ, Z., NĚMEČKOVÁ, E.: Celoštátní textová učebnice ruského jazyka pro posluchačův práv. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatel'stvo, 1971.

CSIRIKOVÁ, M.: Odborný překlad v právní praxi na rusko-českém materiálu. Vydala Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-7308-406-6

CSIRIKOVÁ, M., URIEOVÁ, L.: Odborný překlad v praxi (na rusko-českém materiálu). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. , 2005. 3)

CSIRIKOVÁ, M., KONÍČKOVÁ, N.: Česko - ruský a rusko- český právní slovník. Praha: Právnícké a ekonomické nakladatelství a nakladatelství Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2002.

CSIRIKOVÁ, M. a kol.: Česko-ruský odborný slovník z oblasti ekonomické, politické a právní. Praha: LINDE PRAHA, a.s. , 2009. ISBN 80-7201-372-6

CSIRIKOVÁ, M. a kol.: Rusko-český odborný slovník z oblasti ekonomické, politické a právní. Praha: LINDE PRAHA, a.s. , 2009. ISBN 80-7201-372-8

GERLOCH, Aleš. Teorie práva. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-233-2. S. 117.

GROMOVÁ E., HRDLIČKA M., VILÍMEK V.: Antologie teorie odborného překladu: Výběr prací českých a slovenských autorů. 2. aktualizované a rozšířené vydání, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007. ISBN 978-80-7368-383-2

HARVÁNEK, Jaromír a kol. Teorie práva. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-104-5. S. 417, 435.

HRDLIČKA M.: Translatologický slovník: výběr z českých a slovenských prací z teorie překladu. Praha : Jednota tlumočnicků a překladatelů. 1998

CHROMÁ M.: Právní překlad v teorii a praxi. Univerzita Karlova v Praze, 2014. ISBN-978-80-246-2851-6

KNITTLOVÁ D.: Překlad a překládání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. 2010. ISBN 80-244- 0143-6.

LEVÝ, J.: Umění překladu. Praha: Československý spisovatel, 1983.

NAVRÁTIL A.: Ruština pro právníky

PANTLÍKOVÁ M.: Ruština pro právníky, 1980

PEPRNÍK J.: Pojmenování barev v angličtině a češtině [rukopis]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. 2010

SCHELLE K., TAUCHEN, J.: Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů. Ostrava : Key Publishing, 2012. ISBN 9788074181467.

ŠÍŠKA, J. F.; ŠÍŠKOVÁ, N. : Rusko-český právní slovník. Praha: Aspi, 2002. 176 s. ISBN 80-8639-526-X

TOMÁŠEK M.: Překlad v právní praxi, 2. doplněné vydání, Praha: Linde, Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003, ISBN 80-7201-427-7

VANĚČEK St. a kol : Rusko-český právní terminologický slovník. Praha: Právní ústav ministerstva spravedlnosti, 1957

ZACHAROV, Š.: Česko-ruský právní slovník. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966

ŽVÁČEK, D.: Úvod do teorie překladu. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. ISBN 80-7067-814-3

ŽVÁČEK, D.: Kapitoly z teorie překladu: Odborný překlad. Olomouc: Univerzita Palackého, 1995. ISBN 80-7067-489-X Překladové problémy odborného stylu v ruštině, Lázně Sedmihorky 1972

Překladové problémy odborného stylu v ruštině, Lázně Sedmihorky 1972

Ruské zdroje

АЛЕКСЕЕВА, Ирина Сергеевна : Введение в перевод. Москва: Издательский центр

„Академия.2008

ГОЛУБ, Ирина Борисовна (: Новый справочник по русскому языку и практической

стилистике. Москва: Эксмо.2008

ГРИНЕВ, С.В. Введение в терминоведение. Москва: Московский лицей, 1993. 309 с.

КОМИССАРОВ, В.Н. Современное переводоведение: Учебное пособие. Москва: Издательство «ЭТС», 2004. ISBN 5-93386-030-1

НОВИКОВ, Л.А. Избранные труды. Проблемы языкового значения. Издательство Российского Университета дружбы народов: 2001. 676 с. ISBN 5209013979

СКВОРЦОВ, О. Г. Перевод и международное право // Материалы четвертой международной научно-практической конференции . Екатеринбург: 2002.

ШЕПЕЛЕВ, А. Н. Язык права как самостоятельный функциональный стиль. Тамбов: 2002, 217 с.

ХИЖНЯК, С. П. Формирование и развитие терминологичности в языковой системе (на материале юридической терминологии). Автореферат диссертации на соискание ученой степени д.ф.н. / С. П. Хижняк. – Саратов, 1998.

ХИЖНЯК, С. П. Юридическая терминология: формирование и состав. /

С. П. Хижняк – Под ред. академика МАН ВШ Л.И.Баранниковой. Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1997.

Большой толковый словарь современного русского языка в 4 т. / Под ред. Д.Н.Ушакова. - М., 2000. // Электронное издание: <http://ushdict.narod.ru/> (19.01.2013)

Большой юридический словарь. / Под ред. проф. А. Я. Сухарева. — М., 2005. // Электронное издание: <http://determiner.ru/dictionary/201>, 26.03.2012.

Энциклопедический словарь экономики и права. // Электронное издание: http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law/, 26.03.2013

Энциклопедия юриста. // Электронное издание: http://dic.academic.ru/contents.nsf/enc_law, 9.03.2013.

Законодательный процесс. Понятие. Институты. Стадии: Научно-практическое пособие / Отв. ред. Р. Ф. Васильев. – М.: Юриспруденция, 2000. С.97-111;

Толковый словарь русского языка начала XXI века. Актуальная лексика, под ред. Г. Н. Складчиковой. Москва 2006

Толковый словарь русского языка, под ред. С. И. Ожегова и Н. Ю. Шведовой, 4-е изд., доп. Москва 1999

Толковый словарь русского языка, под ред. Н. Ю. Шведовой. Москва 2008

Толковый словарь современного русского языка. Языковые изменения конца XX стол., под ред. Г. Н. Складчиковой. Москва 2001

Cizojazyčné zdroje:

Domitius Ulpianus: Publicum ius est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem. (Digesta I, I, I, 2)

Periodika:

Пражский телеграф

Internetové zdroje:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/preklady/>.Dostupne dne 19.3.2015

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>.Dostupne 28.12.2014

<http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/o-pravnim-prekladu-prevazne-vazne>.Dostupne dne 6.6.2014

<http://www.czechlegislation.com/ru/89-2012-sb>.Dostupné od 12.2.2015

http://www.petrograd.biz/dictionaries/dict_big_law.php.Dostupne dne 12.12.2014

http://www.consultant.ru/law/ref/ju_dict/.Dostupne dne 1.1.2015

http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_law/ Dostupné od 12.2.2015

http://studme.org/104803048678/pravo/slovar_osnovnyh_yuridicheskikh_terminov_teoriya_gosudarstva_prava. Dostupné dne 12.1.2015

<http://www.lawyercom.ru/service/lawyer-dictionary>. Dostupné dne 18.1.2015

<http://juridical.slovaronline.com/> .Dostupné dne 22.3..2015

<http://terms.com.ua/2014/09/slovar-bankovskix-terminov-2/> Dostupné dne 10.1.2015.

<http://translate.academic.ru>. Dostupné dne 12.12.2014

http://russian_czech.enacademic.com/. Dostupné dne 5.12.2015

<http://www.law.yodex.ru/terms/> Dostupné dne 8.1.2015

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf. Dostupné dne 25.2.2015

<http://slovník.slu.cas.cz/slovník/main/index.html> Dostupné dne 4.3.2015.

Zákony:

Zákon č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb. O obchodních společnostech a družstvech (o obchodních korporacích)

Zákon č. 91/2012 Sb. O mezinárodním právu soukromém

Zákon č. 111/2006 Sb o pomoci v hmotné nouzi

Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku

ABSTRAKT

Překlad právního textu u jednoho jazyka do druhého předpokládá pochopení a poznání výchozí i cílové právní kultury a tradice. Cílem překladatele by mělo být zajištění souladu s právní terminologií, používanou v právních předpisech příslušné země. Nejde tedy jen o perfektní znalost obou jazyků, ale také o pochopení právních systémů, a z pohledu překladatele právnělingvistických systémů o nalezení způsobu, jakým jeden systém přeneseme do druhého. Z tohoto pohledu právě překlad nového občanského zákoníku do ruského jazyka bude velmi obtížný právě s ohledem na historickou a filozofickou odlišnost tohoto právního předpisu, na jeho terminologii vycházející ze západoevropské a středoevropské právní kultury.

ABSTRACT

Translation of law text from one language to the other one expect understanding and knowledge of starting and also finishing law culture and tradition. Translator's target should be procuring of agreement with law terminology, which is used in law regulations of relevant country. It is not just about perfect knowledge of both languages, but also about understanding law systems. It is about view from translator of law-linguistic systems and about finding a way, how one system transport to the other one too. From this point of view translation of new civil code to Russian language is very difficult and the difficulty is based on historical and philosophical difference of this law regulativ, its terminology, which is based on west-European and middle-European law cultures.

Klíčová slova

Právní terminologie, právní odvětví, občanský zákoník, závazkové právo